

Königl. Preussischen Regierung  
zu Bromberg.

No. 19.

Bromberg, den 9ten Mai 1817.

Betrifft die Rettung verunglückter und  
in plöbliche Lebensgefahr gerathener  
Personen.

Wir finden uns veranlaßt, folgende, im Publ.  
kande wegen schleuniger Rettung verunglückter Per-  
sonen, de dato Berlin den 23ten Oktober 1804.  
und in andern desfalls ergangenen Verordnungen  
enthaltenen Bestimmungen zur allgemeinen Kennt-  
niß zu bringen.

1. Ein jeder, ohne Ausnahme des Stan-  
des, welcher todesähnliche Körper antrifft, muß  
ohne den mindesten Verzug, und ohne daß es in  
diesen Fällen einer gerichtlichen Aufhebung und  
Feterlichkeit bedarf, bei Vermeidung der im Allge-  
meinen Landrechte Th. 2. Tit. 20. §. 782 angedro-  
heten Strafe, selbst hilfreiche Hand leisten, oder  
wenn solches von ihm nicht allein geschehen kann,  
andere Leute schleunigst herbeirufen. Ein Erhente-  
ter muß sogleich und mit aller Vorsicht losgehül-  
tet werden, damit er beim Herabfallen nicht Schar-  
den leide. Ein Ertrunkener ist ohne Zeitverlust  
aus dem Wasser zu ziehen, und ein Erfrorener so-  
fort unter Obdach (doch so in kein gewärmtes  
Zimmer) zu bringen.

2. Nach dieser ersten Hülfsleistung, ist der  
Vorfall der Orts- Polizei- Behörde anzuzeigen,  
zugleich aber sofort nach dem nächsten Arzte und  
Wundarzte zu schicken. Ist der eine oder andere  
nicht in der Nähe, oder gleich zu haben, so müs-  
sen bei Ertrunkenen, die nassen Kleider sofort aus-

Król. Pruskiéy Regencyi  
w Bydgoszczy.

No. 19.

Bydgoszcz, dnia 9. Maia 1817.

Względem ratowania nieszczęśliwym  
dotkniętych i raptownemu niebez-  
pieczeństwu utraty życia podpa-  
dłych osób.

Widziemy się być powodowani, następu-  
jące, w obwieszczeniu względem ratowania  
nieszczęśliwym dotkniętych osób de dato Ber-  
lin z dnia 23. Października 1804. r. i innych w  
tymże przedmiocie wyszłych urzędów, obięte  
postanowienia, do publiczney podań wiadomości:

1. Każdy bez wyjątku stanu, który ob-  
umarłego natrafi, winien mu bez najmniey-  
szej zwłoki i nieczekaiać na sądownictwo w  
podobnych przypadkach kroki i przedsięwzię-  
cia, pomocną rękę pod uniknięciem kary ogóln-  
nem prawem królówem w Części 2. Tyt. 20.  
§. 782 przepisanej, podać, a gdyby ta dostat-  
teczną niebyła, innych ludzi natychmiast do  
pomocy zwołać. Powieszony, ma być zaraz  
i z wszelką ostrożnością odersnięty, aby upa-  
dając szkody sobie nie srobił. Utopiony  
powinien być bez najmniejszey czasu straty  
z wody wyciągniony, zsiębty zaś do domu  
(przecież nie do gorącey izby) wniesiony.

2. Podawszy pierwszą pomoc należy o  
przypadku tym Władzy policyiney doniesić,  
i natychmiast po najbliższego lekarza i chi-  
rurga postać. Jeżeli pierwszy lub drugi nie-  
znayduie się w bliskości, lub przybycie  
oboch zaraz nastąpić niemoże, wówczas po-  
winny być suknie z utopionego natychmiast

gezogen, und bei Erbenken, Erwürgten u. das umliegende Land, womit sie sich erbenkt haben, kugelförmig alles, was sonst fest anliegt, sogleich abgehft werden, ehe noch der Arzt ankommt. Wohnt aber kein Arzt oder Wundarzt in der Nähe, oder verzögert sich seine Anfunft zu lange, so muß nicht darauf gewartet, sondern sogleich und ohne Zeitverlust mit Anwendung der Vorschriften, welche in der nachstehenden Anzeige der Rettungsmittel in allen Arten von Scheintod u. wovon ein Exemplar in alle Schulen gesandt, und in denselben auf Pappe geklebt, allezeit vorrätlich gehalten, auch dessen Inhalt den Kindern von Zeit zu Zeit durch den Lehrer erklärt und eingeprißt werden soll) enthalten sind, der Aufsatz gemacht, und damit nach der vorgeschriebenen Art und Ordnung verfahren werden, um zu versuchen, ob der Verunglückte dadurch wieder zum Leben zu bringen seyn dürfte.

3. Muß eine jede Polizei- Behörde, welcher zuerst die Nachricht von solchergestalt verunglückten Personen hinterbracht wird, es mögen selbige in ihrem oder einem andern Bezirke gesunden werden, dafern es nicht inzwischen bereits geschehen, bei 20 — 40 Reichsthaler Geld; oder empfindlicher Leibesstrafe, zur Auf- oder Abnehmung der Verunglückten, so wie zur Anwendung der erforderlichen Rettungsmittel sofort die nöthigen Veranstellungen treffen; daß hierunter nichts verabsäumt wird, genau Acht haben, besonders den gewöhnlichen Zulauf hindern, die Leute zur Rettung ermuntern, und dem Wundarzte oder andern Rettenden die gehörige Sicherheit verschaffen, um das Rettungsgeschäft ohne alle Störung und Hindernisse betreiben zu können.

4. Sollen diejenigen, welche zur Rettung verunglückter Personen thätig wirken, nach den Bestimmungen unserer Verfassung vom 19ten November v. J. (Anteblatt für 1816. No. 49. Seite 559. und 560.) nicht nur belohnt, sondern ihnen auch ihre baaren Auslagen erstattet werden.

5. In den Fällen aber, wo gleich anfangs bemerkt wird, daß bei einem dergleichen Verunglückten keine Mittel mehr helfen können, als: wann unter andern die Person schon seit einigen Tagen verunglückt ist, und wohl gar bereits in Verwesung geht, bleibt es in Ansehung der Aufhebungskosten bei der bisherigen Verfassung.

zdięte, z powieszzonego ciała i uduszonego etc. postronek na którym się powiesili, niemniej wszystko coby do nich mocno przywiązane było, natychmiast rozwolnione, nim lekarz przybędzie. Jeżeliby zaś w pobliżności żaden lekarz lub chirurg niemieszkał, lub przybycie oboch długię przewłoki doznawato, wówczas oczekiwać na temi nienależy, lecz natychmiast bez straty czasu, przepisy, w niżej podanym opisie sposobów ratowania obumarłych wszelakiego rodzaju etc. (których ieden exemplar do wszystkich szkół praestany, tamże na tekturę nakleiony, zawsze na dorędziu trzymany, i treść onegoż od czasu do czasu dzieciom przez Nauczycieli objaśnianą, i w tychże wpaiącą być powinna) oblięte, wykonać, i podług tychże w przepisany sposób i porządku postępować, aby przez to probować czyli ów nieszczęśliwy do życia przyprowadzony być może lub nie.

3. Każda Władza policyjna, którą naprzód o tym podobnych nieszczęśliwych osobach wiadomość doydzie, czyli te w ięty lub w innym okręgu znalezione będą, jeżeli to się już niestało, powinna pod karą pieniężną tal. 20 do 40 lub cielesną, do przyjęcia lub odebrania nieszczęśliwego, jako też do użycia potrzebnych ratowania sposobów, natychmiast skuteczne środki przedsięwzięć, iak też i nad tém czuwać, aby nie w tę mierze nieopuszczono, mianowicie zwyczajnego zbiegu ludu niedopuszczając, innych do ratowania zachęcać, Chirurgowi zaś lub innemu ratującemu przewzoite i bezpiecznie miejsce przeznaczyć, iżby ratowanie bez najmniejszej przeszkody odbywane być mogło.

4. Ci, którzy do ratowania tych nieszczęśliwych czynnie się przyłożą, nie tylko podług naszego urzędzenia z dnia 19. Listopada r. z. w Dzienn. Urz. na rok zesady No. 44. na stronicy 559. i 560. umieszczonego, wynagrodzeni zostają, lecz nadto wyłożone przez nich gotowe koszta zwrócone im będą.

5. W przypadkach zaś, gdzie zaraz początkowie spostrzeź się daie, że podobny nieszczęśliwy nie jest do uratowania, iak n. p. gdy osoba od kilku dni już nieszczęściem podpadła, a nawet już psuć się zaczyna, pozostaie względem postępowania przy dotychczasowych przepisach.

6. Die Wundärzte auf dem Lande sowohl, als in den Städten, Militair- und Civilstandes, müssen sobald ihnen ein Verfall von einem Verunglückten gemeldet wird, sich aufs schnellste an den Ort, wo derselbe hingebracht worden, begeben, nach Vorschrift der Anzeige der Rettungsmittel, welche sie, um auch ihre Leute in den Stand zu setzen, in ihrer Abwesenheit die nöthige Hülfe zu leisten, beständig in ihrer Geschäftsstube angeschlagen haben sollen, alle nöthigen Hilfsmittel mit gehöriger Behutsamkeit, Ueberlegung und in gehöriger Ordnung, aber nicht tumultuarisch und durch einander anwenden, auch in dieser ihrer Hülfsleistung nicht bald ermüden und nachlassen, sondern lange damit fortfahren und nicht eher aufhören, bis sie sich ganz sicher und un widersprechlich überzeugen haben, daß gar kein Leben mehr in dem Körper vorhanden sey.

Aber auch dann müssen sie noch nicht zugeben, daß der Körper sogleich begraben werde, es wäre denn, daß den §. 149. et seq. der Kriminal-Ordnung vom Jahre 1806. genügt, hiezu die besondere Erlaubniß der respektiven Gerichts-Behörde gegeben sey, und daß bereits angehende Fälle eine Ausnahme machte. (Wenn diese nicht bereits Statt findet, so ist in der Instruktion des Ober-Kollegii medicii und sanitatis für die Prediger, d. d. Berlin den 21ten Oktober 1794. der Termin zur Beerdigung im Sommer, am Ende des dritten Tages oder etwa 60 Stunden nach erfolgtem Tode, im Winter aber am Ende des vierten Tages, und also nach etwa 20 Stunden festgesetzt.) Ist in der Nähe ein Arzt oder Physikus, so muß der Wundarzt nach selbigen schicken, und sich seines Rath und Beistand erbitten.

7. Wenn es dem Wundarzte gelingt, einen Verunglückten durch seine Bemühungen wieder ins Leben zurückzuführen; so soll er eine Belohnung von 10 Rthlr., entweder aus dem Vermögen des Verunglückten, oder im Falle dieser notorisch arm ist, aus den Gemeindefassen erhalten, außerdem ihm seine zur Rettung angewandten Auslagen wieder ersetzt, und sein Fleiß und gutes Benehmen zu seinem Ruhme öffentlich bekannt gemacht werden.

Wird der Verunglückte aber nicht hergestellt; so soll dem Wundarzte doch eine Belohnung von 5 Rthlr. und, dem Befinden nach, Erstattung der gehaltenen Kosten angedenken.

8. Wird ein Wundarzt bei solchen Verun-

6. Chirurgen wie tak po wsiach iako i w miastach, cywilni jak i woystkowi, winni, skoro im o takowym nieszczęśliwym doniesionio zofianie, natychmiast się w to miejsce udać, dokąd tenże przeniesiony będzie, podług przepisów podanych sposobów ratowania (które tak dla wiadomości swych ludzi, iżby ci w nieprzytomności onych potrzebna pomocami podać mogli, w swych biurach ustawicznie zawieszone byćz mają) ratunek z przyzwolitą okroźnością, roswagą, i porządkiem, lecz nie w tumulcie i nie iedno przez drugie przedsiębrać, i w tymże nie zaraz ustawać, lecz i owstem tenże tak długo wykonywać i nieprędcy onego poprzestac, aż dopóki się niezawodnie i z pewnością nie przekonają, że już żadnego w ciele niemasz życia.

Lecz w ten czas nawet dozwoić ieszcze niepowinni ciała zaraz pogrzebać, chyba gdyby §. 149. i seq. regulaminu kryminalnego z roku 1806. zadosyc uczyniono, do tego szczególne zezwolenie własciwyich Władz sądowych nastąpiło, i okazująca się zgnitosc wyiatku tego dowalala. (Gdy się zaś ta ieszcze nie pokazuje, natencas trzymać się należy terminu w przepisach Zwierzchnego Kollegium Medicum et Sanitatis dla Proboszczów w Berlinie na dniu 31. Pazdziernika r. 1794. wyznaczonogo, to iest do pogrzebu w lecie, w koncu 3 dni, lub w 60 godzin po zaszczyt śmierci, w zimie zaś w koncu 4. dnia, a zatem w 80. godzin.) Jeżeli się w pobliskosci Lekarz lub Fizyk zaayduie, wowczas powinni po niego Chirurg posłać, i od tegoż rady i pomocy zasiagnąć.

7. Gdy się Chirurgowi za dokładnem staraniem uda nieszczęśliwego do życia przyprowadzić, tedy otrzyma teazę nagrody z miatku nieszczęśliwego tal. 10. a gdyby w przypadku dla znanego ubóstwa tegoż, nastąpić do niemogto, z kassy gmioney, prócz tego, wyłożone na ratunek kosita zwrócone mu zofianą, iego zaś pilnosć i dobre wzięcie się, ku pochwale onegoż, publicznie ogłoszone będą.

Chociazby nieszczęśliwy do życia przyprowadzonym nieozostal, wowczas przeciez czeka Chirurga nagroda tal. 5. i podług polozenia rzeczy, zwrócenie mianych kosztów.

8. Gdy Chirurg w takowym przypadku do pomocy wezwany zofianie, wintien się na-

lassungen zu Hilfe gerufen, so muß er sich mit folgenden Instrumenten und Hülfsmitteln versehen: 1. einem guten Adertafel und Verbindzeuge; 2. einer Klopferfranke; 3. einer scharfen Wunde zum Reiben der Hüftblöden; 4. einem paar wollener Lappen; 5. etwas Salnatalkerl in einem gut zugespitzten und verbundenen Glase; 6. Brechweinstein und 7. süßes Mandel- oder fetliches Baumöhl.

Im Fall aber in einer Gegend kein Wundarzt, oder solcher zu arm wäre, um sich gedachte Instrumente anzuschaffen, so müssen solche von den Obrigkeitten auf öffentliche Kosten angeschafft, zusammen in einem verschlossnen Kasten verwahrt, und zur Zeit der Noth zum Gebrauche hergegeben werden.

9. Die Hülgemeister und andere Postzele Beamte, Aerzte und Wundärzte, welche die vorgeschriebene Hilfe vernachlässigen oder nicht anhaltend leisten, sollen zur Untersuchung gezogen und bestraft werden, auch außer den Kosten der Untersuchung noch diejenigen Kosten tragen, welche sonst aus der öffentlichen Kasse bestritten werden müssen. Ueberdies soll ihr flebloses Betragen zu ihrer Beschämung öffentlich bekannt gemacht werden.

10. Hauswirthe und Einwohner, welche den Hülfelastenden, in Ansehung der Aufnahme der Verunglückten, Schwierigkeiten in den Weg legen, und ihnen die vorräthigen Hülfsmittel an Leinwand, Feuerung und Lagerstätte versagen, sollen mit nachdrücklicher Leibstrafe belegt werden, wogegen denjenigen, welche sich hierunter willig finden lassen, eine billigmäßige Vergütung deshalb angedelien wird; auch die Namen derjenigen, welche dabel vorzügliche Bereitwilligkeit und Hülfleistung bewiesen, durch die öffentlichen Blätter bekannt gemacht werden sollen.

11. Uebrigens soll die Rettung der oberwähntermaßen Verunglückten sowohl, als das Abschneiden der Erhenken, Niemand in Absicht seiner Ehre und guten Namens zum Nachtheile gereichen, und sollen vielmehr diejenigen, welche denen Personen, die Ertrunkene aus dem Wasser gezogen, Erfrorne oder Ersticke aufgehoben, oder einen Erhenken abgeschnitten haben, dieserhalb Vorwürfe machen, mit empfindlicher Leibstrafe, allenfalls Zuchthaus, oder Festungstrafe belegt werden.

stępującymi instrumentami i ratowczemi sposobami opatrzyć: 1) dobrém do krwi puszczaćdem i bandażami, 2) sprycą do enemy, 3) ostrą szcrotką do tarcia podaszew u nóg, 4) dwóma kawałkami wełnianemi, 5) trochę salmiakowego spirytusu w dobrze zatkaney i obwiązanej flaszcze, 6) kamieniem wianym do womitów i 7) stódkim migdałowym oleykiem lub świeżą oliwą.

IV przypadku gdyby się w iakiéy okolicy Chirurg nieznaydował, lub też za ubogim był podobne sobie sprawić instrumenta, natenczas powinny być takowe przez Władzę na koszt publiczny sprawione, i razem w zamkniętém pudełku zachowane, w razie zaś potrzeby do użytku wydawane.

9. Burmistrze i inni urzędnicy policyjni, Lekarze i Chirurgowie, którzy przepisaneý pomocy dawać zaniedbają, lub oneyże bez przerwy używać nie będą, do indagacyi powzięci i ukarani zostają, tudzież prócz kosztów indagacyi, i te, które zwykłe z kass publicznych opłacane bywają, sami ponieść będą musieli, postępowanie zaś ich nietłósćwe, na zawstydzenie onychże, publicznie ogłoszone będzie.

10. Gospodarze domów i mieszkańcy, którzy ratującym w względsie przyięcia niezaszczęśliwego do domu i wydania w zapasie mianych do ratowania potrzebnych rzeczy, trudności czynić, iako to: płótna, ognia i miesca do położenia niezaszczęśliwego odmawiać będą, surowey cielesnéy karze podpadną, przeciwnie zaś ci, którzy się w téy mierze pomocnemi staną, równowite wynagrodzeni zostają, tudzież nazwiska tych, którzy szczególną w względsie tym gorliwość i pomoc okazą, przez publiczne pisma ogłoszone będą.

11. Nakoniec ratowanie osób w wyżey opisany sposób niezaszczęściu podpadłych, iako też obrzynanie obwieszonych nikomu w jego honorze i wiego dobrym imieniu szkodzić niemoże, raczyé ci, którzy by tym ratującym, którzy utopionego z wody wyciągnęli, zsięzłego lub uduszonego podięli, obwieszzonego oberzneli, wyrzuty czynić mieli, dotkliwą cielesną poniosą karę, a swłaszcza więzieniem w domu poprawy lub w twierdzy ukarani zostają.

Sammelthen Sachverständigen unseres Departements machen wir überdes noch zur besondern Pflicht, den Inhalt der nachstehenden Anzeige der Rettungsmittel in allen Arten von Scheintod ic. den Kindern von Zeit zu Zeit zu erklären und einzuprägen, und haben zu den menschenfreundlichen Befinnungen der Herren Geistlichen und Aerzte das Vertrauen, daß sie auch ihres theils durch Belehrung und Aufklärung kräftigst dahin wirken werden, den wohlthätigen Zweck dieser Verfügung zu fördern.

Dromberg, den 29ten März 1817.

**Königlich Preussische Regierung.**

Erste Abtheilung.

**Anzeige der Rettungsmittel  
in allen Arten von Scheintod oder Zufällen, welche mit großer und schnell eintretender Lebensgefahr verbunden sind.**

Zur Belehrung und Hilfe für unsere Mitbürger.

**Behandlung eines Ertrunkenen.**

Ein Ertrunkener kann noch oft gerettet werden, wenn er auch schon einige Stunden im Wasser gelegen hat.

Nachdem er behutsam mit nach oben gehaltenem Kopfe herausgezogen ist, wird er in die nächste geräumige, im Winter sehr mächtig erwärmte Stube oder Scheune getragen, und auf einen freistehenden Tisch, oder auf ein eben so festes, gehörig untersühtes Brett auf den Rücken hingelegt, doch so, daß der Kopf etwas höher liegt, als der Leib. Nun wird er sogleich entkleidet, wobei die Kleider abgeschnitten werden, wenn sie sich nicht leicht ausziehen lassen, dann mit lauwarmen Wasser gelinde gewaschen, und mit trockenem erwärmten wollenen Lappen abgetrocknet, ohne zu reiben. Indem dieses geschieht, reinigt ein Gehülfe Nase, Mund und Rachen von dem darin liegenden Schiume, vermittelst eines in lauwarmen Wasser getauchten Schwammes, dann wickelt man den ganzen Körper in erwärmte Decken oder Betten, und legt ihn etwas auf die rechte Seite.

Prócz tego kładziemy za obowiązek wszystkim Nauczycielom szkółek Departamentu nastęgo, aby treści następujących sposobów ratowania, we wszelkich rodzajach obumarcia, dzieciom od czasu do czasu wyiaśniali, i te w nich wpaiali, w ludzkim zaś sposobie myślenia W.W. Niegdy i Doktorów pokładamy te ufaość, że również z swęy sirony, przez nauczanie i oświecanie usilnie o rozszerzenie dobroczynnego celu urzędzenia ninieyszego starać się będą.

Bydgoszcz, dnia 29. Marca 1817.

**Król. Pruska Regencya.**

Wydział Pierwszy.

**Sposoby ratowania  
w wszystkich rodzajach obumarcia  
lub przypadkach, króre z wielkiem  
i raptowném niebezpieczeństwem u-  
traty życia połączone są.**

Dla nauki i pomocy współ-obywateli naszych.

*Sposob ratowania utopionego.*

Utopiony, chociażby kilka już godzin w wodzie leżał, często jeszcze uratowanym być może.

Skoro ostróżnie do góry głowę wyciągnięty zostanie, trzeba go do naybliższej obszerney, w zimie miernie ciepłey izby lub stodoly wnieść, i na wolno stojącym stole, lub na desce podobniez tak mooney i przywoicie podpartey na grabiet tak położyć, iżby głowa wyżey nieco leżała aniżeli ciało. Tym sposobem położonego trzeba natychmiast z sukni zewlec, a jeżeli się te łatwo zdjąć niedadzą, takowo obernąć, potem go letnią wodę swolna obmyć i suchemi rozgrzanemi wełnianemi płatami bez tarcia obsuszyć. Skoro to nastąpi, ocayści ratujący, gąbką w letnięy wodzie umoczoną, nos usta i gębę z mufu w tychże będącego, a potem obwinąwszy całe ciało w rozgrzane dery lub pościel, położy je na prawą nieco stronę. To uczynwszy, wpuści ratujący w utopionego a wolna

Man bläset ihm ein Gehülfe gelinde Luft ein, entweder vermittelst des Blasebalges, dessen Spitze mit einem raffen leinenen Lappen umwickelt in den Mund gebracht ist, der ringsum zugehalten wird, oder noch besser Mund auf Mund gelegt, indem er die Nase des Ertrunkenen so lange zühält, bis sich die Brust hebt. Sobald dies geschehen, läßt er mit Einblasen nach, die Nase wird auch frei gelassen, und das bei der Brust gelinde zusammengebrückt, daß die eingeblasene Luft wieder aus den Lungen herausgeht. Hernach wird wiederum eingeblasen, und damit wie bei dem natürlichen Athemholen abgewechselt, bis entweder etwas Bewegung am Pulse oder am Herzen verspürt wird, oder auch alle Hülfen vergeblich ist. Während des Lufteinblasens, streicht ein Gehülfe den Körper, vom Unterleib gegen die linke Seite oder Brust hin, ein anderer giebt dem Ertrunkenen von halben zu halben Stunden ein Klystier von lauwarmen Wasser, und noch ein Dritter bespritzt die enibülte Herzgrube oft mit kaltem Wasser, oder läßt dieses tropfenweise, so hoch es angeht, auf die Herzgrube langsam herabsinken; man kann auch Wollenzug in eine lauwarme Abkochung von Kamillen, Krauseminze oder Melissen getaucht, öfters um Arme und Füße umschlagen, wenn sie sich nicht erwärmen wollen, auch von halben zu halben Stunden kaltes Wasser auf den Unterleib und um die Geburtslieder umschlagen. Ist eine Elektrirmaschine vorhanden, so kann man gelinde Schläge vorne, von der 2ten Rippe der rechten Seite bis zur Stebenten der linken Seite hingehen lassen, und sie von fünf zu fünf Minuten wiederholen.

Bemerkt man während dieser Behandlung einige Spuren des wiederkehrenden Lebens darin, daß der Körper athmet und warm wird, daß die Lippen sich etwas röthen, daß sich Schaum vor dem Munde zeigt, daß im Puls einige Bewegung entsteht, als stäche eine feine Nadelspitze einen an die Ober-, daß der Einblasende in den Lungen etwas Widerstand verspürt, und daß um einen in den Mastdarm des Ertrunkenen gebrachten Finger einiges Zusammenziehen gefühlt wird, oder entstehen deutliche Kennzeichen des Lebens, z. B. Zufuhr Lungen im Gesicht oder andern Theilen, insbesondere an Augenlidern und Mund, wirkliche Bewegung des Herzens, einiges Athmen und Küssen in den Gedärmen; so fährt man mit obigen Mitteln fort, veranlaßt auch dabei ein mäßiges Reiben der Fußsohlen, des Unterleibes und der Herzgrube mit

powietrza za pomocą dmuchaczki, której koniec mokrym płucienym płatem obwiniony, w usta wkłóto zamknięte, włożyc trzeba, ale piéy ieszcze gdy się usta na usta położy, szaknąwszy tak długo nos utopionego, dopóki się piérsi niepodniesą. Po nastąpieniu tego poprzestanie dmuchać, nosowi wolny otwór zrobi, piérsi zaś z wolna naciskać będzie, iżby nadetę powietrze, znówu z płuc wyszło. Potém trzeba go znówu nadąć, i to tak iak przy naturalnym oddechu powtarzać, dopóki się nieco poruszenia w pulsie, sercu, lub też wszelka pomoc nadaremna się nie okaże. Podczas wdmuchywania powietrza, natrze ratujący ciało od żółądka ku lewéy stronie lub piérsiom, drugi zaś utopionemu co pół godziny enemę z letniéy wody, trzeci zaś nakrapia często odkryty dotek serca zimną wodą, lub spuszcza też zwolna kroplami z tak wysoko iak tylko bydz może na dotek serca, można także często płatem wełnianym, odgotowanym dekoktem z romianku, miétkwi i melissy nakropionym, ręce i nogi, iezeli rozgrzać się niechcą, obwinąć, tudzież co pół godziny, płaty w zimnéy wodzie umoczone, na żółądek i członki roduayne przyłożyć. Jeżeli się w miejscu tém maszyna elektryczna znajduie, natenczas można wolną elektryzacyą na przodzie od 3. żebra strony prawéy aż do siedmego strony lewéy, przedsięwziąć, i to co piéc minut powtarzać.

Jeżeli w czasie używania sposobu ratowania tego, niektóre ślady powracającego życia przez to postrzedz się daią, że ciało oddycha, i ciepłem się staie, że usta nieco czerwonosci przybierają, śliny z gęby idą, w pulsie niejakie poruszenie powstaje, iak gdyby cienki koniec igły kogo w żyłę zgał, że nadymający nieco w płucach odporu postrzega, i że około palca utopionemu w tył wetkniętego, niejakie ściąganie czuć się daie, lub iezeli się oczewište snaki życia okazują, n. p. drgania w twarzy lub innych częściach, a szczególniéy w powiekach i uszach, rzeczywiste poruszenie serca, niejakie oddychanie i burczenie w wnętrzościach, natenczas postępuje się z powyższemi sposobami, trze się przytém miernie ciepłemi flanelowemi tatanami podeszfy u nog, żółądek i dotek serca, tudzież daie się enemę z odgotowanego z ziół

warmen Flaßel, Lappen, und gieb Klystiere von Kräuterabkochung der oben genannten Kräuter mit 12 Loth Kochsalz und zwei Eßlöffel Baumöl, Leinöl oder Nüßöl zu jedem Klystiere. Das Einblasen der Luft muß nun aber desto seltener geschehen, je mehr der Ertrunkene schon selbst athmet, und endlich ganz aufhören. Ist das Leben völlig hergestellt, so daß der Mensch schlingen kann, so gieb man ihm sogleich einige Tassen Filterthee oder Warmbier, und überläßt ihn dann der weiteren Pflege des indeß herbeigeholten Arztes.

Sollten aber alle diese Mittel vier bis sechs Stunden vergeblich angewendet seyn, so könnte man den Ertrunkenen noch etwa eine Stunde in warme Asche, Sand oder Kleie legen, oder wenn auch dieses vergeblich oder schwer herbei zu schaffen wäre, mit warmen Mist, besonders mit Pferdemitz bedecken, wobei der Kopf aber immer frei liegen, und das Lufteinblasen fortgesetzt werden muß, und sobald sich hier noch Lebenszeichen bemerken lassen, muß man wiederum das Melken und die oben angeführten Klystiere mit zu Hülfe nehmen, bis das Leben völlig hergestellt ist.

Wenn aber nach acht Stunden, vom Anfange der Hülfe an, alles fruchtlos geblieben ist, so ist auch nach menschlicher Erkenntniß kein Leben mehr zu erwarten.

Noch sind folgende Vorschriften zu merken, welche nur auf einzelne Fälle gehen;

1. Sind bei einem Ertrunkenen die Adern am Halse sehr aufgetrieben, und das Gesicht blan aufgelaufen, so werden ihm sogleich, sobald er entkleidet ist, etwa 12 Loth Blut am Arme oder aus der äußern Drosselader am Halse gelassen, und die Wunde mit einer Blinde oder Geseppflaster verbunden.
2. Ist der Ertrunkene auch zugleich erfroren, so wird er als ein Erfrorener behandelt.

#### Behandlung eines Erfrorenen.

Der Erfrorene wird im Anfange eben so behandelt als der Ertrunkene, nur daß man ihn zuerst in ein ganz kaltes Zimmer bringt. Sobald er entkleidet ist, wird er mit kaltem Wasser gewa-

powyżey wymienionych dekokta, przydawszy do każdéy enemy 1½ lota soli zwycasaynéy kuchennéy, i dwie łżki oliwy, oleju laianego, lub rzepakowego. Wdmuchywanie powietrza tém rzadziéy dziać się powinno, im bardziéy utopiony już sam oddycha, a nakoniec całkiem poprzestać tego trzeba. Jeżeli człowiek zupełnie do życia powróci, tak że połykać może, natenczas daie mu się natychmiast kilka szklanek oberbaty browéy lub ciepłego piwa, i pozostawia się go dalszéy pieczołowitości przywołanego lekarza.

Jeżeliby zaś wszystkie te sposoby przez 4ry do 6. godzin bezskutecznemi były, w ówczes można by jeszcze utopionego przez iednągodzinę w ciepły popiół, piasek lub otręby włożyć, a w razie bezskuteczności i tego sposobu lub trudnego wykonania onegoż, ciepłym gnoiem mianowicie końskim pokryć, pryncsem iednak głowa zawsze wolno leżyc, wdmuchywanie zaś powietrza kontynuowane być powinno, i skoro się tu jeszcze znaki życia postrzedz dadzą, trzeba znowu tarcia i powyższey radzonych enem używać, dopóki się nieszczęśliwego zupełnie do życia nieprzyprawdzi.

Jeżeli zaś po upłynieniu godzin ośmiu od początku ratunku, wszelka pomoc bezskuteczna będzie, natenczas przynajmniéy według zdania ludzkiego, żadnego więcéy życia spodziewać się niemożna.

Następne przepisy w szczególnych tylko przypadkach przydać się mogące, uwagi są godne:

1. jeżeli u utopionego żyły na szyi są bardzo są nabrzmiałe i twarz koloru niebieskiego przybrała, natenczas powinno się mu poprzedniczem obnażeniu go z odzieży, przyraymniéy 12 lotów krwi z ręki lub zewnętrzney wielkiéy żyły szyinéy puścić, i ranę zawiązaniem lub spajającym plastrzem opatrzyć.
2. jeżeli utopiony zarazem jest zmrożony, w ówczes obchodzić się z nim trzeba iako z takowym.

#### Sposób ratowania zmrożonego.

Zmrożonego ratować początkowie tym samym sposobem trzeba iak utopionego. wyiąwszy że się poprzedniczo tego do izby zupełnie zimnéy wnosi. Skoro z niego suknie zdjęte

schen, oder eine halbe Viertelstunde in ein kaltes Bad gelegt, indem ihn zu gleicher Zeit der Kopf mit kaltem Wasser oder mit Schnee bedeckt wird. Es kann auch der ganze Körper einviertel Fuß hoch mit Schnee bedeckt werden. Man versucht dabei die Glieder zu bewegen, und sobald dieses geschehen kann, bringt man den Menschen in ein nur sehr wenig erwärmtes Zimmer, und wickelt ihn in kalte Decken. Man fängt man an, denselben Luft einzublasen, giebt ihm Rhyttere von lauwarmem Wasser und Del, wendet das Tropfbad von kaltem Wasser auf die Herzgrube an, und man darf ihn auch auf eben die Art elektrifiziren, wie es bei der Behandlung des Ertrunkenen gesagt worden ist. Wird der Körper des Erfrorenen bei dieser Behandlung etwas warm, und zeigen sich andere schwache Zeichen des Lebens, so reibt man denselben mit Schnee, und bästet ihn mit weichen Würsten unter den Fußsohlen und an den Armen, zu welchem Behuf die Würsten auch mit Wasser oder Del befeuchtet seyn können, setzt das Lufteinblasen und das Tropfbad fort, und sprengt dem Menschen erst kaltes Wasser ins Gesicht. Nimmt hiebei die Wärme zu, und erscheinen mehrere deutliche Lebenszeichen, so bringt man den Menschen in ein etwas erwärmtes Bett, giebt ihm gelinde reizende Rhyttere von einer Kamillenabkochung, Käthensatz und Del, läßt ihn einige Tassen Glycerthee trinken, und überläßt ihn der weitern Pflege des in dieser Zeit herbeigerufenen Arztes, der es denn auch entscheiden wird, ob ein Aderlaß nöthig ist.

**Behandlung eines Erstickten, Erwürgten oder auf irgend eine Art gewaltsam Ersticken.**

Im Anfang werden dergleichen Menschen behandelt wie Ertrunkene, nur bei dem Erstickten muß man verhüten, daß er bei dem Abschneiden des Strickes nicht niederfällt. Bei jedem Ersticken muß das Entkleiden so schnell als möglich geschehen, und zuerst müssen alle fest anliegende Kleidungsstücke gelöst werden. Während des Entkleidens weht man kalte Luft gegen den Körper des Unglücklichen hin; wenn die Aderu am Gesicht und Halse aufgetrieben, und die Lippen blau sind, so öfne man ihm sogleich die Ader am Arm und auch die äußere Drosselader des Halses, und sollte dieses niemand der Anwesenden verstehen, so suche man Blutigel zu bekommen, und setze deren zehn Stück am Halse an, bis der Wundarzt kommt

zostanę, trzeba go zimną wodą obmyć, lub prać po kwadrans do zimnej kąpieli włożyć. Zawszy mu zaraz głowę wodą lub przykrywać wy oneż śniegiem. Można także ciało całe o ćwierć stopy wysoko śniegiem obłożyć. Wreszcie należy członki człowieka takiego poruszać, i jeżeli to się zrobić nie da, i żeby go cokolwiek letnięj wnieść i zimnemi derami obwinąć. Potem przylegnie się do wdmuchywania w niego powietrza, dać mu się enemę z letnięj wody i oleju, robi się kąpiel kroplową z zimnej wody na dołku serca, i można go również tym samym sposobem elektryzować, jak przy obchodzeniu się z utopionym powiedziano. Jeżeli ciało zamrożonego w czasie postępowania tego, ciepłem się łanie, i okażą się inne słabe oznaki życia, wówczas go śniegiem i mięką szczotką pod podszkami nog i na ręku trzeć trzeba, w którym to celu szczotki wodą lub olejem zmoczone być mogą, przytém nie poprzestaje się nadyrać powietrza i kąpieli kroplowej, i rzuca się często całowickowi takowemu zimną wodę w twarz. Jeżeli w czasie ratunku tego ciepłość się pomnaża i wielo innych oczywistych znaków życia się okaznie, wówczas kładzie się członki tego w rozgrzaną nieco pościel, dać mu się z wolna drażniącą enemę z dekoktu rumiankowego, soli i oleju, napaia się go kilku fiatrzkami cherbaty browej, i pozostawia się go dalszemu pieczętowitości lekarza w czasie tym przywołanego, który potem zdecydowanie czyści puszczenie krwi jest potrzebne.

**Sposob ratowania powieszzonego, lub w iakolwiek sposob bądź gwałtownie uduszonego.**

Z ludzmi tym podobnemi postępować początkowie należy, jak z utopionemi, przy powieszonym tylko wystrzegać się trzeba, iżby przy oberaniu ciała powieszona, na ziemi nie upadł. Z każdego uduszonego powinna odzież tak prędko ile możności być zwleczona, poprzędniczo zaś wszystkie na nim mocno siedzące suknie rozwolnione. Podczas zwłoczenia go z sukni rozwiewa się zimne powietrze na ciało nieszczęśliwego, jeżeli zaś żyły na twarzy i na szyi nabrzmiały tudzież usta koloru niebieskiego nabrały, w owczas pusić mu trzeba krew z ręki i z zewnętrznej wielkiej żyły szynowej, a gdyby uczynić tego nikt



Gut wäre es, wenn auf dem Lande jeder Schulze im Dorfe, immer streifige Blutigel, welches die rechten sind, vorrätig hätte. Will das Blut nicht laufen, so reibe man die Arme und den Hals gelinde, in der Nähe wo die Adern geöffnet sind, oder wo die Blutigel saugen. Hernach wäscht man den Kopf des Verunglückten oft mit kaltem Wasser, oder schlägt Tücher, welche oft in frisches Wasser getaucht werden müssen, um denselben herum, man spritzt oder tröpfelt kaltes Wasser auf die Herzgrube; man bläset ihm Luft ein, man bedeckt ihn einen Zoll hoch mit Salz, oder man legt ihn in eine etwas abhängende frische Erdgrube, und bedeckt ihn mit frischer Erde, Handhoch bis an den Hals, welches man Salzbad und Erdbad nennt. Während der Zeit, daß er in einem solchen Bade liegt, bläst man noch immer Luft ein, und ist dies alles vergeblich, so kann man noch ein Tropfbad von kaltem Wasser auf den Wirbel des Kopfes, nachdem zuvor die Haare abgeschoren sind, anwenden. Ist eine Elektrirmaschine vorhanden, so wird der Verunglückte auch elektrisiert, so wie es oben beschreiben ist. Auch kann der Gaumen mit einer weichen Zahnbürste oder Feder, welche man zuvor in Oel oder lauwarmes Wasser eingetaucht, gekitzelt werden.

Sobald die geringsten Lebenszeichen entstehen, insbesondere Schaum vor dem Munde, Bewegungen im Gesicht, einiger Widerstand bei dem Einblasen der Luft u. dgl. m., dann fängt man das Reiben an, und setzt reißende Klystire von Kamillenabkochung und Salz.

Rehret nun endlich das Leben deutlich zurück, so giebt man ihm einige Tassen lauwarmen Fliederthee, und überläßt ihn der weckern Sorge des Arztes. Dieser wird vermuthlich sogleich ein gelindes Brechmittel verordnen, wenn sich der Verunglückte beim Erwachen nicht von selbst bricht.

Behandlung der vom Kohlendampf, Blumenduft, oder andern Dämpfen z. B. in Gruben, Brunnen, Kellern oder Bergwerken Ersticken.

Diese Verunglückten werden eben so behandelt, als die gewaltsam Ersticken, der Aderlaß ist aber nur dann nöthig, wenn die Lippen und Blut-

s przytomnych nieumiał, natenczas trzeba się o piławkę wystarać i dziesięć sztuk onychże do szyi przyłożyć, dopóki lekarz nieprzybędzie, (dobrze by także było, gdyby po wsiach każdy szotyś bregowate piławki, które są prawdziwe, zawsze miał w zapasie.) Jeżeli krew płynąc niechce, natenczas trzeć trzeba ręce i szyję wolno w bliskości otworzonych żył, lub ssących piławek. Potem obmywa się często głowę nieszczęśliwego zimną wodą, lub obwija się go w około chustkami, świeżą wodą często umaczanemi, szprycuje lub kropi się zimna woda na dotek serca, wdmuchuje się powietrze w niego, posypuje się go o jeden cal wysokości solą, lub kładzie się go w nieco spadziły świeży dół i pokrywa się go świeżą ziemią na jedną rękę wysokości aż do szyi, co kąpielą solną lub ziemną nazywają. W czasie tym, gdy tenże w kąpeli takię leży, wdmuchuje się w niego powietrze, a w razie beśskuteczności tego wazytkiego, można także kąpeli kropłowey z zimnę wody na wierschu głowy, ostrzyższy wprzody włosy, użyć. Jeżeli maszyna elektryczna znajduie się tam, natenczas może być nieszczęśliwy w sposób powyżęj opisany, elektryzowanym. Niemnięj techtac można podniebienie mięką szczotką od zębów lub piorem, wprzody w oleiu lub letnięj wodzie umoczonym.

Skróto się najmnięsze oznaki życia okazą, iako to: śliny w ustach, poruszenia w twarzy, nieciaki odpór przy wdmuchywaniu powietrza i inne tympodobne, w ówczas rozpocząć trzeba tarcie i dać mu drażniącą enemię z dekoktu rominkowego i soli.

Jeżeli nareście nieszczęśliwy do życia powraca, natenczas daie się mu kilka fiertzanek letnięj browęj cherbaty i poostawia się go dalszëj opiece lekarza, który mu natychmiast zapewne lekkie lekarstwo na womity da, jeżeli nieszczęśliwy przy odchnieniu sam przez się womitować niebędzie.

Sposob ratowania uduszonych od dymu z węgli, wonności kwiatów lub innych zaduchow, iak n. p. w dole, studni, sklepie lub kopalniach.

Nieszczęśliwych tych ratować w ten sam sposób należy, iak gwałtownie uduszonych, puszczenie zaś krwi natenczas tylko jest po-

gefäße im Gesicht oder am Halse sehr aufgetrieben sind. Das Anwehen frischer Luft ist hier auch vorzüglich dienlich.

Diejenigen, welche solche Verunglücke anzutreffen, müssen sowohl selber als ihrer selbst wegen, sogleich darauf denken, die Luft in der Nähe zu verbessern. Umherstreuen und Bestreuen des Korpers mit kaltem Wasser, Abbrennen von Schießpulver, vermehrter Zugang der äußeren Luft, und angezündetes Feuer, sind dazu die besten Mittel. Ohne Licht oder Fackel muß niemand sich in die Luft eines Brunnens, Kellers oder einer Höhle, oder da wo ein Bergwerk, ein Schwaden-Ausbruch ist, hineinwagen, denn nur dann, wenn die Flamme nicht mehr erlicht, kann er erst selbst ohne Lebensgefahr, zur Rettung des an einem solchen Ort Verunglückten seine Hilfe anwenden.

### Behandlung eines vom Blitz Erschlagenen.

Hier ist besonders das Erdbad anzuwenden, welches wenigstens eine Ruthe weit, von der Stelle, wo der Blitz traf, gemacht wird. Man läßt den Verunglückten darin wenigstens einige Stunden liegen, und dabei muß man durch den Mund oder die Nase zuweilen Luft einblasen, und das Gesicht öfters mit kaltem Wasser besprengen; sollten diese Mittel ohne Erfolg seyn, so kann man auch noch die bei den Ersticken angeführten Hülfsmittel in Anwendung bringen. Die Elektrizität ist hier auch zuweilen heilsam zur Wiederbelebung, vorzüglich aber wirkt sie sehr gut bei Lähmungen, welche der Blitz verursacht, wenn er den Menschen nicht völlig tödtet, nur muß sie sobald als möglich, nach dem geschehenen Unglück, angewendet werden.

### Behandlung eines leblos Scheitenden von einem Falle.

Wenn der Verunglückte nicht durch irgend eine zugleich erhaltene Wunde viel Blut verlohren hat, so lasse man ihn zur Aber, und zwar so nahe am Kopfe als möglich, sechs trockene und blutige Schröpfköpfe an die Schläfe und hinter die Ohren, spritze kaltes Wasser ins Gesicht, mache kalte Umschläge über den ganzen Kopf, von 3 Theilen ganz kaltem Wasser und einem Theil Walnößig, oder wenn dieser nicht zu haben ist, auch nur vom Weinessig, darth eine Hand voll Salmiak oder Salpeter, und in Ermangelung dessen gemelnes Küchenalz aufgeschloß worden ist. Diese Umschläge sind aber oft zu erneuern, damit sie nicht auf dem Kopfe warm

traebne, gdy usta i żyły na twarzy lub na szyi bardzo są nabrzmiałe. Dopuszczenie świeżego powietrza jest tu szczególnieży użyteczne.

Ci którzy tym podobnych nieszczęśliwych natrafia, powinni tak zwrócić na nich, jak siebie samych, nad poprawieniem powietrza w bliskości myśleć. Szprycowanie i oblewanie ciała zimną wodą w okóło, spalenie prochu, pomnożone doycie świeżego zewnetrznego powietrza i zapalony ogien, są do tego najlepsze sposoby. Bez swiecy lub pochodni niepowinisz się nikt odważać na powietrze studni, sklepu, iaskini, lub tam gdzie się kopalnie; wysiewy zakodliwe znać, gdyż w ten czas tylko, gdy płomień niegasnie, może tenże bez narażenia się na niebezpieczeństwo utraty życia, nieszczęśliwego w tém miejscu ratować.

### Sposob ratowania zabitego od pioruna.

Tu używać szczególnieży należy kąpieli zimney, która przynajmniey w odległości jednego przeta od miejsca gdzie piorun trafit, zrobiona być powinna. W kąpieli téy położywszy nieszczęśliwego przynajmniey przez kilka godzin, trzeba w niego niekiedy gęba lub nosem powietrze wpuszczać i twarz zimną wodą często pokrapiać; jeżeliby zaś sposoby te żadnego nieodniosły skutku, naten czas użyć można do pomocy sposobów przy uduszonym przywiedzionych. Elektryzowanie w razie takowym jest niekiedy także do przywrócenia życia skuteczne, szczególnieży zaś skutkuie przy ochromieniu, które piorun niezabawiać zupełnie ludzi, sprawia, z tém wszystkim powinno być to ile możności zaraz po asztem nieszczęściu użyte.

### Sposob ratowania oöumartego przez upadnięcie.

Jeżeli nieszczęśliwy takowy, przez iakowe zranienie się wiele krwi neutracit, w ówczas trzeba mu też ile możności w pobliskości głowy puszcic, suche i krawite banki do śpików i za uszy przyłożyć, zimną wodę w twarz szprycować, tudzież zimno obładzi na całą głowę z trzech części zimney wody i jedney części octu winnego, lub w niedostatku tego, piernego, przdawszy do tego pełną garść salmiaku lub saletry, a w niedostatku tév, zwyonyaynér soli kuchonney, robić. Obładki przecież te powinny być często odnawiane, iaby się na głowie niezagrzały

werden. Ferner blase man auf die oben beschriebene Art Luft ein, gebe Klystire aus warmem Wasser, worin zwei bis drei Eßlöffel voll Salz aufgelöst sind, und bringe den Verunglückten so bald als möglich in ein lauwarmes Bad.

### Behandlung neugeborner todschneien- der Kinder.

a) Hat das Gesicht des Kindes eine blaue oder braunrothe Farbe, sind die Nuzen hervorstehend und die Lippen blau, so durchschneide man alsobald die Nabelschnur, auch wenn sie schon unterbunden seyn sollte, und lasse ein, zwei, höchstens drei Eßlöffel voll Blut ablaufen; geht dies nicht von selbst, so bestrebe man es durch das Weisten am Nabelstange. Man reinige mit einem in Essig getauchten Lappchen den Mund von dem vielleicht darin befindlichen Schleime, blase alsdann auf die oben beschriebene Art Luft ein, besprengs das Gesicht und den ganzen Kopf mit kaltem Wasser, lasse aus einem fünf bis sechs oder auch mehrere Fuß hoch angebrachten Theekessel, oder andern Gefäß, ganz kaltes Wasser tropfenweise auf die Herzgrube fallen, reibe diese alsdann gelinde mit der flachen Hand, trockne das Kind ab, decke es mit warmen wollenen Tüchern zu, und wiederhole diese letzte Operation mehr mal, wenn es nöthig seyn sollte, indem es eines der wirksamsten Mittel ist. Hierauf läßt man an den Warzen der Brust desselben, besonders an der linken, saugen, den Rücken, den Unterleib, die hohle Hand und die Fußsohlen erst gelinde, und nach und nach stärker, mit wollenen Tüchern reiben oder härten, giebt ein Klystier aus warmem Wasser, worin ein Loth Eise oder ein Paar Theelöffel voll Küchensalz aufgelöst sind, und bringt das Kind in ein Bad von lauwarmem Wasser, in welchem aber die oben angeführten Belebungsartikel wechselsweise fortgesetzt werden müssen.

b) Liegt oder das Kind im Gesichte blaß aus, sind die Glieder schlapp und hängend, so darf kein Blut aus der Nabelschnur abgelassen werden; übrigens können aber alle vorher angeführten Belebungsmitel angewendet werden; nur mit dem Unterscheide, daß man hier noch die Zunge mit ein Paar Körnchen Salz, oder etlichen Tropfen Wein oder Brandwein reibt, den Schlund und die innere Nase mit einem in Oehl getauchten Federbart kitzelt, ein in warmem Wein, Brand-

Dalcy wdmuchnie się w niego powietrze w sposób powyżey przepisany, daie się enema a ciepłey wody, prайдawszy do nięы dwie lub trzy łyżki soli, i wnosi się nieszczęśliwego spiesznie ile możności do letnięы kąpieli.

*Sposob ratowania dzieci nowo-urodzonych obumartemi się bydź wydalających.*

a) Jeżeli twarz dziecka jest koloru niebieskiego lub ciemno-czerwonego, oczy są wypukłe, i usta niebieskie, w ówczas przeyna się natychmiast sznurczek pępkowy (chociazby tenże już był podwiązany) i wypuszcza się iednę, dwie a naywięcey trzy pełne łyżki krwi, a jeżeli ta sama przez się nieidzie, w ówczas pomaga się ięы doieniem pępka sznurkowego. Oczyszczają się płatkami w occie zmoczonym gębę z anaydujących się w nięы ślin, potem wdmuchywa się powietrze w sposób przepisany, kropi się twarz i całą głowę zimną wodą, spuszcza się krepłami zimną wodę z maszyny do kawy lub też innego naczynia na pięć do sześć lub więcey kop wysoko postawionego, na dołek serca, potem trze się tenże lekko dłonią ręki, osusza się dziecko, niemnięы okrywa się ciepłemi w einianem chustkami, i jeżeliby potrzeba tego było, powtarza się operacyą tę kilka razy, ile że ta iednym z nayskuteczniejszych jest sposobem.

Po uczynieniu tego, trzeba brodawki u piersi dziecka a szczególnięы u lewęы ssac, grzbiet, brzuch, dłoń u ręki i podessy u nóg drapać i szcztoką trzeć, enema z lekkięы wody, dodawszy do nięы łot mydła lub parę pełnych łyżek od sberbaty soli, dawać, i w kąpielę z letnięы wody zrobioną, dziecko włożyć, w któręы powyżey prайwiedzione sposoby ożywienia na przemiany używane bydź powinny.

b) Jeżeli zaś dziecko jest na twarzy koloru bladego, a ostlonki bezwładne i zwiessite, w ówczas krew a sznurka pępkowego puszczonea bydź niepowinna, a resztą wszystkie inne powyżey rasonone sposoby ożywienia użytymi bydź mogą, z tą iednak różnicą, że się tu ieszczе ięzyk parę ziarnkami soli lub kilku kropłami wina alboitez wódki drażni, gardło i nos wewnątrz się piorem w oleju z maczaniem, łechce, kawat flanelu w cie-

weil, oder Kampferspiritus getauchtes Stück Glas  
nell, auf die Schaambelle und zwischen die Schen-  
kel legt, und das lauwarme Bad mit Wein oder  
Brandwein schärft.

Behandlung solcher Kinder, die im  
Bette erstickt oder erdrückt sind.

Hier läßt man so schnell als möglich zwei  
bis vier Eßlöfel voll Blut aus einer Ader am  
Halse oder am Arm, und verfähret übrigtens eben  
so, wie es im vorhergehenden Abschnitt unter  
Litt. a. gelehrt worden ist.

Behandlung solcher Menschen, welche  
vom Biß wüthender Hunde verletzt sind.

Wenn jemand von einem wüthenden Hunde,  
oder andern wüthenden Thieren gebissen, oder  
auch nur gelect worden ist, so hat man sogleich  
die gelecte Stelle oder Wunde, mit Urin, Aschen-  
lange oder warmes Wasser, worin viel Holz-  
Asche gethan, und damit ungerührt worden, recht  
rein ab, und auszuwaschen, das Bluten der Wunde,  
allenfalls durch leichte Einschnitte in dieselbe, zu  
Befördern, und wenn dieses aufgehört hat, sie  
durch das Einstreuen von spanischem Fliegen-Pul-  
ver in starke Eiterung zu bringen, und wenig-  
stens vierzehn Tage lang darin zu erhalten. Je-  
doch muß sobald als möglich ein Arzt oder Wund-  
arzt gerufen, und demselben das Weitere, beson-  
ders die innerliche Kur, überlassen werden.

Behandlung vergifteter Menschen.

Wenn jemand zufällig oder vorsätzlich Gifte  
zu sich genommen hat, so muß man zünderst  
auszumitteln suchen, was für ein Gift verschluckt  
worden sey.

Bei Vergiftungen mit Arsenik, Opium, Ko-  
balt oder Zirkonstein.

man muß viel warme Milch oder Wasser mit  
Leinöl, Baumöl oder Butter trinken lassen, und  
von dem genossenen Gift noch so viel als möglich  
durch Erbrechen wegschaffen. Hernach läßt man  
warmes Wasser, worin der vierte Theil weißer,  
im Nothfall auch grüne oder schwarze Seife auf-  
gelöst ist, in großer Menge nachtrinken, und  
wenn eine Apotheke vorhanden ist, alle Viertel-  
stunden einen Eßlöfel voll von einer Auflösung et-  
was Viertel Lothes Schwefelkieser, in einem hal-  
ben Quart warmer Milch oder Hafer-Schleim  
mit Zucker versüßt, nehmen.

Bei diesen Vergiftungen muß alle Stunde  
ein lauwarmes Klystier aus Wasser und Oehl  
oder Seife gegeben werden.

plém winie, wodę, lub spirytusie kamfo-  
rowym umaczany, na części wftydlive po-  
między nogi się kładzie i letnią kąpiel winem  
lub wodką się wzmacnia.

Sposob ratowania dzieci w łozku uduszonych  
lub zgniecionych.

Tu puścić trzeba iaknayspieszniey dwie  
do czterech petnych łyżek krwi z żyły na  
szyi lub na ręce, i postąpić tak, jak w po-  
przedniczym rozdziale pod literą a) powie-  
dziano.

Sposob ratowania ludzi przez psów szalonych  
pogryzionych.

Jeżeli kto przez szalonego psa lub inne  
szalone zwierze pogryziony lub polizany bę-  
dzie, natenczas potrzeba zaraz polizane mie-  
sce lub ranę, mozem, ługiem popiołowym,  
lub ciepłą wodą, przymiesawszy do nię  
popiołu i rozmociwszy z nią tenże, czysto  
obmyć, krew, rany, przez lekkie w nię na-  
raniecia pomnożyć, i gdy ta płynąc ustanie,  
ranę przez posypanie proszkiem z mu-  
chy hiszpański, do mocnego zaropienia de-  
prowadzić, i przynaywnięy ctery dni wciąż  
w témże stanie utrzymywać. Z tém wssy-  
tkiem powinien być natychmiast lekarz lub  
chirurg przywołany, i temuż dalsze środki  
a szczegolniey leczenie wewnętrzne poruczone.

Sposob ratowania ludzi zatrutych.

Jeżeli się kto przypadkowie lub umy-  
ślnie struł, w ówczas wysledzić poprzedni-  
czo trzeba, iakięy trucizny zażył?

Przy zatruciach ars-enikiem, opermentem  
(auripigmentum) galmanem lub trucizną na  
muchy

trzeba ciepłe mleko lub wodę z oleiem lnia-  
nym, oliwą lub masłem w znaczney ilości da-  
wać; iżby z zażytey trucizny tyle ile możno-  
ści wywomitować. Potem pić się w znaczney  
ilości ciepłą wodę, rozpusciwszy w nię  
czwartą część białego a w razie nagłym zie-  
lonego lub czarnego mydła, jeżeli się zaś  
tamże apteka znayduie, wówczas zażywa się  
co kwadrans pełną od iedzenia łyżkę miesz-  
ziny, z ćwierćkta siarki w półkwarcie mleka  
lub kleyku owsianego cukrem osłodzonego,  
zrobioney.

Przy zatruciach takowych powinno się  
co godzina letnią enęg z wody i oleiu lub  
mydła dawać.

Bei Vergiftungen mit Kupfer, Grünspan, Blauen Vitriol, Blei, Quecksilber, Spießglas.

Hier dient vorzüglich das vorhin angeführte Seifenwasser, warme Milch, Hafer, und Gersten-Schleim in großer Menge getrunken, so wie auch Oehl und das Selbe von rohen Eiern.

Bei Vergiftungen mit Vitriol, Oehl, Scheidwasser, Königswasser, Salz-Geist.

Hier sind zuerst warmes Wasser, Oehl und schleimigte Getränke anzuwenden. Hierauf kann man ein Loth Weinstein-Salz oder Portasche, und in Ermangelung dessen nur so viel gemeine Aschenlauge, als der Geschmack des Kranken ertragen kann, mit warmen Wasser oder einem schleimigten Getränke vermischen, und davon stetig trinken lassen.

Bei Vergiftungen mit Pflanzen-Giften z. B. Schierling, Nachtschatten, Wolfskirsche, Stech-Aepfel, Eisenhut, Bilsenfrant, Krähenaugen, Pilzen oder Schwämmen.

Man muß zuerst durch das Trinken von warmen Wasser mit Butter ein Erbrechen zu erzeugen suchen, alsdann giebt man von säuerlichen Dingen, welche das beste Gegengift sind, so viel als möglich zu trinken, z. B. Buttermilch, saure Molken, Cremor Tartari in Wasser aufgelöst, Citronen-Saft, Weinessig, allenfalls auch nur Diurettig. Hier müssen Klystire aus Wasser und Essig angewendet werden.

Bei Vergiftungen mit Opium oder Mohnsaft.

Hier sind einige Tassen recht stark gekochten Kaffee ohne Milch, so wie auch, wenn dieses nicht hinreicht, die oben angeführten sauren Getränke anzuwenden.

Bei Vergiftungen mit giftigem Hahnensuß.

Gegen diesen dienen öhlichte und schleimigte Getränke und dergleichen Klystire. Sollte es aber unmöglich seyn zu erfahren, was für ein Gift genommen worden ist, so muß man sich mit Anwendung der allgemeinen Hülfsmittel, welche im häufigen Genuß laulichten Wassers mit Butter, öhlichter und schleimigter Getränke, und in eben solchen Klystiren bestehen, begnügen, und das Beste dem, in jedem Fall so schnell als möglich herbeizurufenden Arzte oder Wundarzte überlassen.

Przy zatruciach gzynszpanem kaptrowym, niebieskim witryolem, żywym srebrem i antimonium (spisglas).

Tu skutknie naylepiey prawydziona powyżey woda mydlana, mleko ciepłe, kleiek owiany i ięczmienny, w znaczney te piąc ilości, iakoteż olęy i żuttek z surowego iala.

Przy zatruciach oleykiem wytryolowym, zerwasem, wodą królewską, i kwasem solnym.

Tu używać nayprśód należy ciepłey wody z oleiem, i kleykowatych napoiów. Potem można ieden łot soli winney (cremor tartari) lub potazin, a w niedostatku tego, tyle żugu popiołowego, ile smak chorego zniesć może, z ciepłą wodą lub kleykowatym napoiem zmieszać, i to pilnie pić kazać.

Przy zatruciach trucizną z roślin, n. p. szalcieim, psinkami, belladoną, pindyryndą, aconitum, bielaniem, wroniem okiem, grzybami lub bedkami.

Starać się nayprśód trzeba, ady przez picie ciepłey wody z masłem, womity poruszyć, potem dać się do picia tyle ile można napoie kwaśne, przeciwo truciznie naylepiey skutkniące. N. p. maślanke, kwasną serwatkę, cremor tartari, rozpuściwszy w wodzie, sok cytrynowy, kwas winny lub też wręście kwas piwny. Tu używać należy enomów z wody i octa.

Przy zatruciach z opium lub sokiem makowym.

Tu zażyć należy kilka fietzanek mocney kawy bez mleka, lub gdy to nie jest dostatecznym, powyżey prawydzionych kwaśnych napoiów.

Przy zatruciach renunkulem (Hahnensuß)

Przeciwo zatruciu temu skuteczne są napoie oleyne i kleykowane tudzież tym podobne enemy. Gdyby zaś niepodobno było dociec, iaka trucizna zażyta została, natenczas używać należy powszechnych sposobów, iako to: częstego zażywania letnięy wody z masłem, oleynych i kleykowatych napoiów, i z tym podobnych enem składających się, dalsze zaś ratunku stodać lekarowi lub chirurgowi, w każdym razie spiesznie ile możności prawywołać się mającemu, pozostawić.

Behandlung eines Menschen, der vom Schlagfluß getroffen ist.

Wenn jemand plötzlich niederfällt, alle Empfindung und Bewegung verliert, die Glieder schlaff hängen läßt, starrhend und röchelnd Athem Holt, und sein Puls noch schlägt, so ist er vom Schlagfluß getroffen. Man muß sogleich den Kopf und Hals des Kranken entblößen, und in die Höhe richten, die Füße aber hängen lassen, und durch Oeffnung einiger Fenster die Luft im Zimmer erfrischen. Wenn dabei das Gesicht aufgetrieben und roth ist, die Augen hervorstehen, das Athemholen sehr hoch und röchelnd, und der Puls voll und stark ist, so wird eiligt und reichlich zur Ader gelassen, die Füße werden in warmes Wasser gesetzt, und alle halbe Stunden ein Klystier aus warmer Milch, Hafersgrütze oder Wasser, mit einer Tasse voll Leinöhl oder Baumöhl gegeben, und wenn der Kranke schlucken kann, so giebt man ihm kaltes Wasser mit Essig zu trinken. Wenn aber das Gesicht blaß oder erdsarbig und eingefallen, der Puls schwach, und das Athemholen weniger hoch und röchelnd ist, so reibe man den Kranken mit warmen Servetten, wasche ihm das Gesicht mit Wein oder Essig, halte ihm Essig oder Salmiakgeist vor die Nase, stöße ihm auch etwas davon mit Wasser vermischt in den Mund, und gebe ihm Klystire aus warmem Wasser mit sehr viel Salz.

Behandlung eines Menschen, der von der Epilepsie oder fallenden Sucht befallen wird.

Man hüte sich vor der nicht nur ganz unnützen, sondern sogar höchst gefährlichen Gemohnheit, einen solchen Unglücklichen die Daumen mit Gewalt aufzubrechen, oder ihm wohl gar auf die Brust zu kneten. — Man warte vielmehr den Anfall ganz ruhig ab, und verhüte nur durch eine sichere Lage, und durch gelindes Halten, daß der Kranke durch seine gewaltsame Bewegungen keinen Schaden am Kopfe oder sonst am Körper nehmen könne.

Betrifft die Bestrafung der über die Grenze gebrachten, in die hiesigen Lande wieder zurückkehrenden fremden Landstreicher.

In Verfolg der Verfügung vom 23ten Dezem:

Sposób ratowania Człowieka paralizem rusty-nego.

Gdy kto gwałtownie upada, wszelkie odcucie i poruszenie traci, w członkach władzę utraci, chrapowito oddycha, i puls jego ieszcze biie, wówczas paralizem zarażony został. Potrzeba natychmiast głowę i szyję chorego obnażyć, i do góry podnieść, nogi zaś wisząco spuścić, i otwarciem niektórych okien powietrze w izbie odświeżyć. Jeżeli w czasie tym twarz iest nabrzmiała i czerwona, oczy wypukłe, oddech wielki i chrapowaty, a puls pełny i mocny, natenczas trzeba śpiesznie i obficie krew puścić, nogi w ciepłą wodę włożyć, i co pół godziny enemę z ciepłego mleka, kaszy owsianej lub wody z iedną sielstranką oleju linianego lub oliwy dawać i gdy chory potykać może, wówczas napaja się go zimną wodą z octem. Jeżeli zaś twarz bładą, czarną lub wpadłą, puls słabym, oddech zaś mnieyszym i nie tak chrapowitym iest, natenczas trze się chorego ciepłymi serwetami, obmywa mu się twarz winem lub octem, trzyma mu się przed nosem ocet lub spiritus salmiakowy, wlewa mu się cokolwiek z tego przymieszawszy wody, w gębę, i daie mu się enema z ciepłej wody bardzo osolonej.

Sposób leczenia człowieka wielką chorobą złożonego.

Wystrzegać się trzeba zwyczajnie nietylko wcale niemytecznego, ale też bardzo niebezpiecznego, aby takowemu nieszczęśliwemu wielki palec gwałtem roztworzyć lub mu też na piersiach kłęczyć.

Owszem należy spokojnie napadu oczekiwać, i przez dobre położenie i wolne trymanie przestrzegać, iżby się chory przez gwałtowne swe poruszenia na głowie lub na ciele nieuszkodził.

Względem karania włóczęg obcych za granicę i wyprowadzonych i do kraiu tutejszego znova powroconych.

W skutek ureządzenia z dnia 25. Grudnia

ber v. J. Amtsblatt für 1817. No. 9. Seite 122. wird die Allerhöchste Deklaration des Allgemeinen Landrechts Th. II. Tit. 20. §. 191. wegen Bestrafung der in die hiesigen Lande wieder zurückkehrenden, über die Grenze gebrachten fremder Landstreicher, vom 28ten Februar d. J. nachstehend zur Kenntniß der Polizei-Beörden des hiesigen Departements gebracht.

Allerhöchste Deklaration des Allgemeinen Landrechts Th. II. Tit. 20. §. 191. et seq. wegen Bestrafung der in die hiesigen Lande wieder zurückkehrenden, über die Grenze gebrachten fremden Landstreicher de dato den 28ten Februar 1817.

Auf Ihren Bericht vom 26ten Februar d. J. finde ich es für nöthig, daß die gesetzlichen Vorschriften Th. II. Tit. 20. §. 191. und folgende des Allgemeinen Landrechts, wegen Bestrafung fremder Landstreicher, wenn sie, des Verbots und der Bestrafung ungeachtet, zurückkehren, ergänzt werden. Ich verordne daher, daß fremde Landstreicher, welche, mit Androhung zweijähriger Festungs- oder Zuchthausstrafe, über die Grenze gebracht, dennoch zurückkommen und zu zweijähriger Strafe verurtheilt werden, nach vollzogener zweijähriger Festungs- oder Zuchthausstrafe, im Falle des §. 192. über die Grenze gebracht, und ihnen zehnjährige Festungsstrafe auf den Fall der Rückkehr angekündigt werden soll. Lassen sie sich nichts desto weniger in den hiesigen Landen betreten, so haben sie zehnjährige Festungs- oder Zuchthausstrafe verwirkt. Wird am Ende dieser Strafzeit der Bestrafte abermals über die Grenze gebracht, so ist ihm lebenswärtige Festungsstrafe anzukündigen, und im Fall der abermaligen Rückkehr an ihm zu vollziehen. Inauletz autorisire Ich Sie, den Justiz-Minister, dafür zu sorgen, daß die aus diesem Grunde bisher zu lebenswärtiger Einsperrung bereits verurtheilten Landstreicher, nach Ablauf zehnjähriger Strafzeit entlassen, und mit der Warnung lebenswärtiger Einsperrung über die Grenze gebracht werden.

Berlin, den 28ten Februar 1817.

(ges.) Friedrich Wilhelm.

An

das Staatsministerium.

Hernach ist also einem fremden Landstreicher, der, mit Androhung zweijähriger Festungs- oder

r. s. (obacz Dziennik Urzędowy z roku 1817 Nro. 9. na stronicy 122.) podaliśmy następnie najwyższą deklaracya powszechnego prawa krajowego w Części II. Tyt. 20. §. 191. względem karania włoścąg obcych za granicę wyprawdanych i do kraju tuteyszego znowu powroconych, z dnia 28 Lutego r. b., do wiadomości Władz policyjnych Departamentu tuteyszego.

Naywyższa deklaracya powszechnego prawa krajowego Część II. Tyt. 20. §. 191. et seq. względem karania włoścąg obcych za granicę wyprawdanych, i do kraju tuteyszego znowu powroconych, de dato dnia 28. Lutego 1817.

Na rapport iego z dnia 26. Lutego r. b. za rzecz potrzebną usnałem, iżby przepisy prawne powszechnego prawa krajowego w Cz. II. Tyt. 20. §. 191. et seq. względem karania włoścąg zagranicznych, iezeli pomimo sakasu i ukarania, napowrot wracają, wykonane były. Stanowię preto, że tutajcie sagrańconci, z zagrożeniem dwul-tniego więzienia fortecy lub domu poprawy za granicę wypędzeni, znowu powracający, i na dwuletnią karę więzienia skazani, po wysiedzeniu teyże kary więzienia w fortecy lub domu poprawy, w razie §. 192. za granicę znowu wypędzeni, z zastrzeżeniem tymie dziesięcioletniy kary więzienia w przypadku powrotu zagrożono bydź ma. Jeżeli się zaś w kraju tuteyszym znowu pokażą, w owczas na dziesięcioletniy karę więzienia lub domu poprawy zastrzyli. A iezeli z końcem kary téy, ukarany powtórnie zagranicę wyprawdany będsie, w owczas zagrożić mu trzeba karę więzienia na całe życie, i tę w razie powrotu iego na nim dopełnić. Praytém upoważniam Ministra Sprawiedliwości, aby się o to starał, iżby skazani dotychczas z tego powodu tutajcie na więzienie do śmierci, po upłynieniu wytrzymanego dziesięcioletniego więzienia, z zastrzeżeniem onegoż na całe życie, wypuszczeni i za granicę wyprawdzeni zostali.

Berlin, dnia 28. Lutego 1817.

(podp.) Frydrych Wilhelm,  
Do

Ministryum Stou.

Podług tego więc zgranicznemu tula-czowi, który z zagrożeniem dwuletniay kary

Zuchhausstrafe, über die Grenze gebracht war, dennoch aber zurückkam, und nunmehr zum zweitenmale über die Grenze geschafft werden soll, nicht lebenswichtige, sondern zehnjährige Festungsstrafe auf den Fall der Rückkehr anzukündigen. Die Androhung lebenswichtiger Festungsstrafe tritt erst bei dem dritten Transport über die Grenze ein.

Die Polizeibehörden haben sich hiernach in den geeigneten Fällen genau zu achten.

Bromberg, den 20sten April 1817.  
**Königlich Preussische Regierung.**  
 Erste Abtheilung.

**Die Atteste über das zu verabreichende freie Bauholz; betreffend.**

Bei der Abnahme des haubaren Holzes, besonders des starken, ist nicht allein richtig, bei der Veranschlagung desselben die möglichste Sparsamkeit zu beobachten, sondern wir bestimmen auch, daß bei den Revisionen, Verhufs der Ausstellung der Holz-Verwendungs-Atteste, welchen sich die Königl. Kreis, Bau-Beamten ohne Ausnahme für alle Bauten, zu welchen Freiholz verabreicht wird, unterziehen müssen, mit der pünktlichsten Genauigkeit verfahren und bescheiniget werde, ob, und inwiefern das Holz zum Bau verabreicht, ob die anschlagsmäßige Ausführung des Baues auch wirklich statt gefunden, oder ob noch Holz zu einem anderweiten Zweck übrig geblieben ist.

Dergleichen Atteste müssen, spätestens ein Jahr nach der Verabreichung, den Königl. Forstämtern zum Rechnungsbelage zugestellt werden, und die Königl. Domainenämter, so wie das Königl. Intendanturamt Bromberg werden deshalb angewiesen, die Nachweisungen von dem erforderlichen Holze, besonders für die bürgerlichen Einsassen, nicht eher einzureichen, als bis auch sie die Ueberzeugung haben, daß die Bauten sofort ausgeführt werden können.

Die von dem Kreis-Bau-Beamten nach den Normalanschlägen anzufertigenden Freihaubeitz-Veranlassungen von den bürgerlichen Bauten, müssen spätestens Ende August eines jeden Jahres eingereicht werden, damit das Holz in dem nächsten Winter angewiesen und abgefahren werden kann. Ein gleiches gilt für die Einreichung der übrigen

więzienia lub domu poprawy zagranicę wyprawdany był, a przecież napowrót powrocił i znowu po drugi raz za granicę wyprawdany być ma, kara więzienia nie na całe życie lecz na dziesięć lat w razie powrotu zagrożona byćdopowinna. Zagrożenie zaś kary więzienia na całe życie, za trzecim dopiero wyprowadzeniem za granicę nastąpić ma.

Władze policyjne powinny się w takich podobnych ściśle do tego ścisować.

Bydgoszcz, dnia 20. Kwietnia 1817.

**Król. Pruska Regencya.**

Wydział Pierwszy.

**Względem zaświadczeń z wydawać się mającego wolnego budulca.**

Przy odbieraniu drzewa do ścięcia zdanego, a szczególniej grubego, nie tylko zachować trzeba przy zaanszlagowaniu tegoż największą oszczędność, lecz też postanawiamy, że przy rewizjach, w celu wygotowania zaświadczeń na potrzebne do użycia drzewo, które Królewscy Budowniczy Powiatowi bez wyjątku dla wszystkich budowli, do których drzewo wolne dostarczone byćdopowinna, wydawać mają, z największą punktualnością postępować i poświadczać należy, czyli, i jak dalece drzewo do budowli wydane zostało, czyli wybudowanie podług anszlagu istotnie nastąpiło, lub czyli jeszcze drzewa do innego przedmiotu niepozostało.

Zaświadczenia tém podobne powinny byćdopowinna najpóźniej rok jeden po odesłaniu ich Królewskiemu Urzędowi lesnym do dowodu rachunkowego dotążone, dla czego zalecamy Królewskiemu Urzędowi ekonomicznym, iako też Królewskiemu Intendanturze Bydgoskiej; aby wykazy potrzebnego drzewa, szczególniej dla mieszańców włościańskich nieprzedej podawały, dopoki się nieprzekona, że budowle natychmiast wykonane byćdopowinna mogą.

Wykazy wolnego budulca dla włościańskich budowli przez Budowniczych Powiatowych podług anszlagu normalnego sporządzić się mające, powinny byćdopowinna najpóźniej z końcem miesiąca Sierpnia roku każdego podane, iżby drzewo na najbliższy rewiz zaas-



Bau; Ausschläge, welche im folgenden Jahre zur Ausführung gebracht werden sollen.

Die Königl. Forstämter werden angewiesen, am 1sten Januar eines jeden Jahres, eine Nachweisung von dem verabreichten Freiholze einzuschicken, wenn wir etwa nicht späterhin eine besondere Abänderung treffen sollten.

In dieser Nachweisung müssen bemerkt werden:

1. der Name des Meßlers,
2. das Datum der Anweisung der vorgesehnen Behörde,
3. der Gegenstand des Holzverbrauchs,
4. die Anzahl des angewiesenen Holzes, nach der Dimension und dem Geldwerth,
5. das Datum der Anweisung an den Empfänger,
6. ob das Holz-Verwendungs-Attest dem Forst-Amte schon zugestellt, und
7. ob der Bau beendet ist, oder nicht, und endlich
8. der Name des Kreisbaubeamten, zu dessen Kreise der Bau gehört.

Bromberg, den 20sten April 1817.

Königl. Preuß. Regierung.  
Zweite Abtheilung.

Die Besteuerung des aus den überweserschen Provinzen eingehenden Schießpulvers betreffend.

Bisher ist das Schießpulver aus den überweserschen Königl. Provinzen mit der Verbrauchsabgabe von  $8\frac{1}{2}$  pro Cent belegt worden. Da jedoch die Provinzial-Ärzte Tarifs für einländisches Schießpulver eine geringere Abgabe vorschreiben; so hat das Königl. hohe Finanzministerium, in Bezug auf die Verfügung vom 21sten Januar c. Mittelst Reskripts vom 27sten März c. III. No. 4770. zur Ergänzung des im Possenschen noch fehlenden Tarifgesetzes festgesetzt: daß von dem in den Provinzen links der Weser verfertigten Schießpulver, wenn dasselbe mit den angeordneten Ursprungs-Certifikaten eingeführt wird, nach dem Tarif von Jahre 1816 eine Abgabe von  
1 Mshl. 9 ggr. 9 pf.  
vom Centner feiner, und von  
22 ggr. 5 pf.

sygnowane i zwiezione bydź mogło. Podobniez postąpić należy przy podaniu innych anszlagów budowniczych, które w roku następnym do skutku doprowadzone bydź mają.

Zalecamy przeto Królewskim Urzędowi leśnym, aby dnia 12. Stycznia roku każdego, wykaz dostarczzonego drzewa podadawały, jeżeli później szczególny w tój mierze zmiany nieuczyniemy.

W wykazie tym wymienić należy:

1. Nazwisko rewiru,
  2. Datę assygnacyi Władzy przełożonej,
  3. Przedmiot spotrzebowania drzewa,
  4. Ilość drzewa, zaassygnowanego, podług przemiaru i wartości,
  5. Datę assygnacyi odbierającego,
  6. Czyli zaświadczenie z potrzebnego drzewa, Urzędowi leśnemu wręczone już zostało, i
  7. Czyli budowla ukończona już iest lub nie, a nakoniec
  8. Nazwisko Budowniczego Powiatowego, do którego powiatu budowla należy.
- Bydgoszcz, dnia 20. Kwietnia 1817.

Król. Pruska Regencya.  
Wydział Drugi.

Względem opłaty od prochu z Prowincyi na tamtęj stronie Wezery położonych, wchodzącego.

Dotychczas opłacany był od prochu z prowincyi Królewskich na tamtęj stronie Wezery położonych, wchodzącego, podatek od spetrzebowania  $8\frac{1}{2}$  procentu. Gdy zaś taryffy prowincjonalne akcyzowe dla prochu krajowego mniejszy podatek przepisują, przy odwołaniu się przeto na urządzenie z dnia 21. Stycznia r. b. postanowiło Królewskie wysokie Ministerium Finansów reskryptem z dnia 27. Marca r. b. III. Nro. 4770. w celu uzupełnienia brakującej iesszce w Wielkiem Xięstwie Poznańskim opłaty taryfowej, że od prochu w prowincyach na lewéj stronie Wezery położonych, robionego, skoro tenże za przepisaniem pierwszkowemi świadectwami, wprowadzany będzie, podług taryffy z roku 1816 podatek

vom Centner groben Schlepstaub erhoben werden soll.

Hierauf haben sich die Zoll- und Konsumtions-Steuer-Ämter zu achten, und diese Abgabensätze in dem Tarif B. vom 28ten Jult 1815. Seite 7. zu notiren.

Dromberg, den 18ten April 1817.

Königl. Preuß. Regierung.  
Zweite Abtheilung.

Betrifft die Stempelung der von Privatverlegern herauszugebenden, und der vom Auslande eingehenden Kalender in Duodez-Format.

In der durch die Gesetzsammlung erschienenen allerhöchsten Kabinettsordre vom 20sten August v. J. wegen Stempelung sowohl der von Privatverlegern heraus zu gebenden, als der vom Auslande eingehenden Kalender, ist ein Stempelsatz für die Kalender in Duodezformat nicht ausdrücklich bestimmt.

Da nun ein Bogen in Duodez in gleichem Gehalte mit einem Bogen in Oktav zu seyn pflegt: so haben des Herrn Finanzministers Erzelienz durch die Verfügung vom 17ten März c. festgesetzt daß der Duodez-Kalender demselben Stempel, wie der Oktavkalender, unterworfen werden soll.

In Befolg unserer Verfügung vom 12ten November v. J. werden die betreffenden Behörden hiedurch angewiesen, sich nach dieser Bestimmung genau zu achten.

Dromberg, den 18ten April 1817.

Königlich Preuß. Regierung.  
Zweite Abtheilung.

Betrifft die Siegelung in Verlassenschafts-Sachen.

Bei dem bedeutenden Umfange der dem Landesgerichten angewiesenen Bezirke, wird mit Rücksicht auf die besondere Justiz-Verfassung im Großherzogthume Weesen, festgesetzt, daß die Fretendens-Gerichte, welche nicht an den Orten der Landes-

talar 1 dgr. 9 fen. 9  
od centnara cienkiego, i

dgr. 22 fen. 5.  
od centnara grubego prochu, pobierany bydz ma

Do tego powinny się Urzędy celne i konsumcyino-poborowe stosować, tudzież podatki ten w taryfie z dnia 28. Lipca 1815. sub Lit. B. na stronicy 7. sanotować.

Bydgoszcz, dnia 18. Kwietnia 1817.

Król. Pruska Regencya.  
Wydział Drugi.

Względem stęplowania kalendarzy in duodecimo przez prywatne osoby wydawanych i z zagranicy nadchodzących.

W rozkazie najwyższym gabinetowym z dnia 30. Sierpnia r. z. w sioziorze prawa, względem stęplowania kalendarzy przez prywatne osoby wydawanych i z zagranicy sprowadzanych, wyszłym, niezefłata postanowiona wyraźnie cena stęplowa kalendarzy w formie in duodecimo.

Gdy zas arkusz in duodecimo w równy zwykły bydz wadze z arkuszem in octavo, postanowił przeto JW. Minister Finansów, że kalendarz in duodecimo temu samemu stęplowi jak kalendarz in octavo podpadać ma.

Stosownie przeto do usądzenia naszego z dnia 12. Listopada r. z. zalecamy niniejszemu Władzom właściwym, aby się do postanowienia tego ściśle stosowały.

Bydgoszcz, dnia 18. Kwietnia 1817.

Król. Pruska Regencya.  
Wydział Drugi.

Względem opieczetowania w wszelkich przyładkach zeyścia.

Z powodu rozległości obwodów Sądów Ziemińskim wskazanych, i ze względu na szczególną organizacyą Sądowietwa w Wielkiem Niegławie Puznańskiem, postanawia się, iż Sądy Pokoju, nie w miejscu Sądów Ziemiń-

rechte ihren Eig haben, ermächtigt seyn sollen, die Siegelung in allen sich in ihrem Bezirke ereignenden Streß-Fällen vorzunehmen, in welchen solche nach den Befehlen von Amtswegen zu verhängen ist, oder auf den Antrag der Interessenten verfügt werden kann.

Jedoch müssen sie, wenn die Nachlaß- oder Vormundschafts-Regulirung nach §. 107. der Verordnung vom 10ten Februar c, die Justiz-Verwaltung im Großherzogthume Posen betreffend, nicht zu ihrem Wirkungskreise gehört, von der erfolgten Siegelung dem ihnen vorgesetzten Landgerichte, unter Einreichung der Verhandlung sofort zur weitern Verfügung Anzeige machen.

Die am Orte der Landgerichte befindlichen Friedens-Gerichte dürfen die Siegelung nur in den, zu ihrer Kompetenz gehörigen Fällen, in Fällen aber, wo der Betrag der Masse nicht bekannt, und daher die Kompetenz zweifelhaft ist, nur nach vorhergegangener Rücksfrage bei dem Landgerichte des Orts vornehmen.

Posen, den 19ten April 1817.

Königlicher Justiz-Organisations-Kommissarius.

v. Schönemark.

Allgemeine Haus- und Kirchen-Kollekte zum Wiederaufbau der evangelischen Kirche zu Ostrowo.

Das Königl. Ministerium des Innern hat auf die Verwendung des Königl. Statthalters, Herrn Fürsten v. Radziwill Durchlaucht, eine evangelische Haus- und Kirchen-Kollekte, zum Wiederaufbau der Kirche zu Ostrowo, in Betracht der obichin geringen, durch die Kriegs-Verhältnisse überdem zerrütteten Kräfte der kleinen evangelischen Gemeinde bewilligt.

Die der unterzeichneten Königl. Regierung untergeordneten Herren Geistlichen und Behörden werden hiedurch aufgefordert, diesen hohen Befehl in Ausführung zu bringen, und hierbei die in der Verfügung vom 4ten Februar d. J. Amtsblatt für 1817. No. 7. Seite 98. gegebenen Vorschriften genau zu beobachten.

Die Kollekten-Gelder, welche jedoch nicht

sklich będące, upoważnionemi być mają do przedsięwzięcia opieczętowania w wszelkich przypadkach seyścia w ich obrębach zdarzających się, w których takowe, stosownie do przepisów prawa z Urzędu nastąpić powinno, lub na żądanie interessentów uskutecznionem być może. Jednakże obowiązane są Sądy Pokoju, w przypadku, skoro uregulowania pozostałości, lub opieki, według przepisu §. 107. ustawy dotyczącej się Sądownictwa w Wielkiem Księstwie Poznańskiem z dnia 9. Lutego r. b. nie do nich należy, donieść o przedsięwzięciem opieczętowaniu, przełożonemu sobie Sądowi Ziemiańskiemu, i podać temuż sporządzone dzieło, do dalszego rozporządzenia.

Sądy Pokoju w miejscu Sądów Ziemiańskich znajdujące się, uskutecznić będą opieczętowania tylko w przypadkach do zakresu ich działań należących; gdyby zaś ilość masy niebyła wiadomą, a z tego powodu wiadomość Sądu wątpliwą, tedy takowe dopiero przedsięwziąć mogą po uczynionem nasampród do przełożonego sobie Sądu Ziemiańskiego zapytaniu.

Poznań, dnia 19. Kwietnia 1817.

Królewski Organizator Sądownictwa.  
do Schönemark.

Powszechna składka domowa kościelna na wystawienie kościoła ewangelickiego w Ostrowie.

Za wystawieniem się Namiestnika Królewskiego JOX. Radziwilla, zeswoliło Królewskie Ministerium Spraw Wewnętrznych na składkę ewangelicką po domach i kościołach, końcem odbudowania kościoła ewangelickiego w Ostrowie z względu na szczupłe i prócz tego przez wojnę wyczerpane dochody gminy teyże.

Wzywamy przeto ninieyszym Duchownych i podwładne Władze podpisane Regencyi Królewskiej, aby wysoki rozkaz ten wykonały i przytem przepisy urządzeniem z dnia 4. Lutego r. b. w Dzienniku Urzędowym z r. 1817. Nro. 7. na stronicy 98. umieszczonem, objęte, ściśle zachowały.

Składki, które przeciw nie Kassie głównej Regencyiniej, lecz tuteyszej Kassie

wehr der Reglerungs-Haupt-Kasse, sondern der hiesigen Provinzial-, Kommunal- und Instituten-Kasse, und zwar spätestens bis zum 1sten August d. J. zu übersenden sind, werden demnächst von hier aus an das Königl. Konfistorium in Posen abgeschickt und der Betrag durch das Amtsblatt bekannt gemacht werden.

Den Königl. Landrathlichen Aemtern wird hiebet zu erkennen gegeben, daß sie den Ertrag der Haus-Kollekte nicht eher einzusenden haben, als bis selbige aus ihrem Kreise vollständig bei ihnen eingegangen sind, indem die von einigen Kreis-Behörden beobachtete Einsendung einzelner Raten nicht nur die Arbeiten derselben und der Kommunal- und Instituten-Kasse ohne allen Nutzen vermehrt, sondern auch vermöge des häufiger nöthig werdenden Portos den Ertrag der Kollekte schmälert.

Bromberg, den 10ten April 1817.

**Königlich Preussische Regierung.**  
Erste Abtheilung.

### Öffentliche Belobung verdienstlicher Handlung.

Der Knecht Johann Zlewacz, in Szczepanowo, Domänen-Amts Mogilino, hat am 1ten Dezember v. J. durch seine Selbsteigenschaft und umsichtsvolle Thätigkeit die Rettung der in Feuergefahr gestandenen Gebäude des Amtsdorfs Szczepanowo bewirkt, und hiesfür eine Prämie von 5 Rthlr. aus Königl. Kasse erhalten.

Diese verdienstvolle Handlung des Johann Zlewacz wird hiebet ehrend zur öffentlichen Kenntniß gebracht.

Bromberg, den 15ten März 1817.

**Königlich Preussische Regierung.**  
Erste Abtheilung.

## Personal-Chronik.

In Gemäßheit allerhöchster Bestimmung und auf Grund der von Ew. Königl. Hochlöblichen 99ten Infanterie-Regimente erhaltenen Nachricht, bringen wir hiermit zur öffentlichen Kenntniß, daß der Sekonds-Lieutenant Johann Becker

główny komunalny i instytucyj, naypóźniéj do dnia 1. Sierpnia r. b. przesłane bydź mają, zostaną tu stąd do Konsystorza Królewskiego w Poznaniu odesłane, ilość zaś onych przez Dziennik Urzędowy ogłoszona.

Królewskich zaś Radców Ziemiańskich przestrzegamy, aby ilość zebranych składek po domach, nieprędzej przesyłali, dopóki tychże z powiatów swych zupełnie nieściągną, gdyż przesyłane pojedynczemi ratami przez niektóre Władze powiatowe składki, nie tylko sobie lecz i Kasse głównej komunalnej i instytucyj bezpotrzebnie pracy pomnażają, a z powodu zaś częstego przesyłania, przez porto ilość składki zmniejszają.

Bydgoszcz, dnia 10. Kwietnia 1817.

**Król. Pruska Regencya.**  
Wydział Pierwszy.

### Publiczna pochwała czynu zasługi godnego.

Parobek Jan Zlewacz z Szczepanowa w Ekonomii Mogilińskiej, uratował na dniu 4. Grudnia r. z. przez przytomność i przysornosc swoię budynki wsi ekonomicznej Szczepanowa od pożaru, i za to nagrodę talarów 5. z Kassy Królewskiej odebrał.

Czyn ten rzeczonogo Jana Zlewacz jako zasługi godny, podajemy niniejszém z chluba do wiadomości publicznej.

Bydgoszcz, dnia 13. Marca 1817.

**Król. Pruska Regencya.**  
Wydział Pierwszy.

W skutek najwyższego postanowienia, i na mocy wiadomienia od Królewskiego 29go półku piechoty nadeszłego, podajemy niniejszém do wiadomości publicznej, że podporucznik Jan Weckesser tu z tąđ rodem, za oka-

ker, von hier gebürtig, für seine in der Schlacht bei Groß-Görschen bewiesene Auszeichnung, mit dem Orden des eisernen Kreuzes zweiter Klasse ausgezeichnet worden ist.

Der Schulamts-Candidat Mart. Miekner, als geprüfter und bestätigter Lehrer in Aschenforth, Czarnikauer Kreises.

sane męstwo przy wielkim Goerschen, orderem krzyża żelaznego klasy drugiey zaszczycony został.

Kandydat szkólnoy Marcin Miekner iako wyexaminowany i zatwierdzony naucoyciel w Aschenforth Powiecie Czarnkowskim.

Von den Verejn der hiesigen Musik-Freunde sind die Ueberschüsse der in diesen Winter in dem Erholungs-Lokale gegebenen 10 Concerre, mit 127 Thlr. 15 ggr., dem unterzeichneten Direktorio übergeben worden, wofür dasselbe allen denjenigen, die zu diesem edlen Zweck so menschenfreundlich mitgewirkt haben, hiermit den herzlichsten Dank abstatet.

Zugleich wird gebeten, da alle Ortsarme nach ihren Bedürfnissen versorgt und unterstützt werden, und da auch armen reisenden Handwerks-Gesellen, welche von den Gewerken kein Geschenk erhalten, eine Unterstützung gereicht wird, keinem Hausbettler, welcher etwa der Aufmerksamkeit der angestellten Armendieuer entgeht, eine Gabe zu reichen.

Das Direktorium der Städtischen Armen-Anstalt.

Röhler.

Dohm.

Slogau.

(Hierzu der Öffentliche Anzeiger Nrs. 19.)

# Öeffentlicher Anzeiger

Amtsblatt No. 19. der Königl. Preuß. Regierung zu Bromberg.

## Sicherheits-Polizei.

Alle Civil- und Militär-Behörden werden hierdurch aufgefordert und ersucht, auf den zur Sucht-hausstrafe verurtheilten Verbrecher Jakob Holz, welcher am 28ten März d. J. auf dem Trans-port hinter dem Dorfe Buszlin entsprungen ist, aufmerksam zu seyn, ihn dingfest zu machen, und gegen Ersatz der Kosten gefesselt an das Königl. Landgericht in Tuchel abliefern zu lassen.

Bromberg, den 14ten April 1817.

Königl. Preuß. Regierung.  
Erste Abtheilung

### Signalment.

Alter 22 Jahr, 5 Fuß groß, schwarzblondes Haar, dergleichen Augenbraunen, blaue Augen, gewöhnliche Nase, kleinen Mund, kleinen Stußbart, kleines Kinn, gesunde Gesichtsfarbe.

### Bekleidung.

Ein alter blauer mit grauem Tuche gefutterter Rock, die Aufschläge mit Leder befest, blaue Jacke mit weißen Knöpfen, blaue Weste mit gelben Knöpfen und hellblauer Rundschnur, blaue gestickte Hosen, und leinene Unterhosen, gewöhnliche Stiefeln, schwarzer mit Leder gefesteter Hut, auch trägt er einen ledernen Hosenträger mit messingenen Ringen.

Alle Civil- und Militär-Behörden werden hierdurch aufgefordert und ersucht, auf die der Brandstiftung in der Wohnung des Müllers zu Gonsarwa verdächtige Dienstmagd Margaretha Mathiasowna aufmerksam zu seyn, sie dingfest zu machen, und gegen Ersatz der Kosten gefesselt an das Königl. Domainen-Amt Znin zu Gonsarwa abliefern zu lassen.

Bromberg, den 22sten April 1817.

Königlich Preussische Regierung.  
Erste Abtheilung.

Wzywa i uprasza się wszystkie Władze tak cywilne jako też i woyskowe, aby na zbrodniarsza Jakuba Holz do domu poprawy wskazanego, który dnia 28. Marca r. b. na transporcie za wsią Buszlin zbiegł, baczone dawały oko, w razie wysledzenia przytrzymaly, i za zwrotem kosztów w kaydanki okutego, do Król. Sądu Ziemianskiego w Tucholi pod mocna strażą odesłaly.

Bydgoszcz, dnia 14. Kwietnia 1817.

Król. Pruska Regencya.

Wydział Pierwszy.

### R y s o p i s

Wiek 22. lat, wzrost 5 stóp, włosy ciemno-blond, brwi takież, oczy niebieskie, nos zwyczajny, uszy małe, podbrodek mały, wąsy małe, kolor twarzy zdrowy.

### U b i ó r.

Surdut stary granatowy szarą sukniem podszyty, rękawy obszyte skórą żółtą, kurtka granatowa z białymi guzikami, westka granatowa z żółtymi kuzikami i sznurkiem niebieskiem obsadzona, spodnie granatowe i gatki płócienne, boty zwyczajne, kapelus czarny skórą oprawiony, ma szkorzanne szelki z sprzączkami mosiężnymi.

Wzywa i uprasza się wszystkie Władze tak cywilne jako też i woyskowe, aby na dziewkę Małgorzatę Mathiasowinę, o podłożenie ognia w domu młynarsza w Gąsawie podeyrzaną, baczone dawały oko, w razie wysledzenia przytrzymaly, i za zwrotem kosztów w kaydanki okutą, do Król. Urzędu ekonomicznego Zaińskiego w Gąsawie pod mocną strażą odesłaly.

Bydgoszcz, dnia 22. Kwietnia 1817.

Król. Pruska Regencya.

Wydział Pierwszy.

## S i g n a l e m e n t.

Alter 16 Jahr, 5 Fuß 1 Zoll groß, hat blondes Haar, niedere Stirn, blonde Augenbraunen, graue Augen, kurze und ziemlich breite Nase, gewöhnlichen Mund, rundes Kinn, rundes Gesicht, gesunde Gesichtsfarbe, ist mittlerer Statur. Besondere Kennzeichen: an beiden Füßen die zwei ersten Zehen bis ans Gelenk zusammen gewachsen.

## B e k l e i d u n g.

Ein blau leinener Frauenrock mit einem dergleichen Schnürleib zusammenhängend, dunkelblaue tuchene polnische Frauensacke mit Hacken und Oesen, faiblederne vorne etwas aufgeschnittene Schuhe, weiße wollene Strümpfe, weiß leinenes Hemde, kattunene Mütze, und altes kattunenes, schwarzroth geblümtes Haistuch.

## R y s o p i s.

Wiek 16 lat, wzrost 5 łóp 1 cal, włosy blond, czoło niskie, brwi blond, oczy szare, nos krótki i szeroki, nosz wyszawyne, podobrodek okrągły, twarz ograłta, kolor twarzy zdrowy, sytuacya mierna. Znaki szczególne: u obóh nog dwa pierwsze palce aż do stawu zrosnięte.

## U b i ó r.

Suknię kobiecą niebieską pldcienną z podobnąż sanurowką, kaftan sukieny ciemno niebieski polski z haftkami, cielakowe trzewiki na przodzie nieco wyrnięte, białe wełniane ponczochy, białą płócienną koszulę, czapkę kartunową i itarą kartunową czarną chustkę w ozerwone kwiatki.

Ein gewisser Bartholomeus Sierpinski, welcher wegen intendirten Diebstahls, von dem Königl. Preussischen Friedensgerichte zu Krotoschin an das hiesige Inquisitorat abgeliefert werden sollte, hat wegen Mangelhaftigkeit der Transportaten Gelegenhait gefunden, auf dem Transport in der Stadt Zerkows des Abends vom 17ten zum 18ten d. M. zu entweichen. Wir fordern daher sämtliche resp. Militär- und Civilbehörden, wie auch Dominiken und Privatpersonen auf, gedachten Bartholomeus Sierpinski im Betretungsfalle anzuhalten, und unter sicherem Geleite anhero transportiren zu lassen.

Deiseru, den 18ten April 1817.

## Königlich Preussisches Inquisitoriat.

## S i g n a l e m e n t.

Bartholomeus Sierpinski aus Lemberg gebürtig, ist 30 Jahr alt, katholischer Religion, spricht Mos polnisch, ist  $5\frac{1}{2}$  Zoll groß, mittelmäßiger Statur, trägt kurze verschnittene blonde Haare, hat dergleichen Augenbraunen, gelben Backenbart, graue Augen, ein längliches mageres pockennarbiges Gesicht und eine lange Nase. Trägt einen tuchenen dunkelgrauen weirten mit weißen Flanell gefutterten Mantel, mit einem langen dergleichen Kragen, eine leinene Jacke, und dergleichen Hosen, eine grau flanelle Weste, mit zinnoeren Knöpfen, ein fein leinenes Hemde, zwei Halstücher, ein schwarzes und ein fein leinenes, ungarische Stiefeln, vorgeschuht, einen schwarzen runden Hut mit Band.

Seit der Zeit, wo man angefangen hat, die technischen Gewerbe nach den Grundsätzen der Physik und Chemie zu verbessern, hat man auch in der Brandweindrenneret wesentliche Fortschritte gemacht. Es sind mancherlei Vorschriften vorhanden, den Getreide-Brandweihn von seinem unangenehmen Fuselgeschmack zu befreien, unter welchen ich vorzüglich die Kohle als das wirksamste Mittel gefunden habe. Allein die Anwendung derselben im Großen ist zu umständlich und kostspielig, und hat man auch endlich seinen Endzweck erreicht, und die zum Reutigen angewandte Kohle enthält Blausäure, welches sehr oft der Fall ist, so hat der Brandweihn dadurch eine für die Gesundheit nachtheilige Beimischung erhalten. Ueber die Entstehung des Fusels sind mancherlei Hypothesen aufgestellt worden, wodurch aber keinesweges die Sache erklärt ist. Wir, als praktischer Brandweindrenner, war dieser Gegenstand wichtig und veranlaßte mich zu eigenen Beobachtungen und Versuchen, deren Erfolge mir endlich diese Sache in ein klares Licht setzten, und mir den Weg angaben, durch eine Vorrichtung die Entstehung des Fusels zu verhindern, welches mir auch vollkommen gelungen ist.

In neuern Zeiten ist man auch vorzüglich bemüht gewesen, das Verdampfen des Brandweins aus dem Abkühler, während der Destillation, durch größere Kühlanstalten zu verhindern, und hat deshalb Girtelste Kestrigation und Schlangen von großem Durchmesser und vielen Windungen in Gebrauch gesetzt; allein nach meiner Erfahrung verhinderte man hierdurch zwar das Verdampfen, aber durchaus nicht das Verflüchtigen desselben; im Gegentheil hat man oft bei der besten Abkühlung den größten Verlust an Brandwein gehabt. Bei meinen neuern Versuchen habe ich nämlich gefunden, daß die atmosphärische Luft das größte Aufösungsmittel für den Alkohol ist, und daß diese Wirkung im hohen Grade zunimmt, wenn dieselbe sich in Bewegung befindet; sie ändert den Brandwein in ein gasartiges Wesen um, welches wie Brandwein riecht, aber nie wieder in die tropfbare Gestalt zurückkehrt, auch dann nicht, wenn die Temperatur weit unter dem Gefrierpunkt ist. Durch diese Wirkung der Luft während der Destillation gehen viele Tausend Quarte Brandwein, welche die Meische wirklich enthält, verloren. Viele praktische Brandweimbrenner haben diesen Verlust wahrgenommen, und es war vorzüglich denen bemerkbar, die mit mehreren Blasen gleiche Meische abbrannten und doch oft von jeder derselben eine verschiedene Ausbeute an Brandwein erhielten. Durch eine schickliche Vorrichtung habe ich diesen so bedeutenden Verlust an Brandwein ganz und gar verhindert, und so ist ein Brennapparat entstanden, wodurch, gegen alle bisher bestehende, folgende Vortheile erhalten werden:

1. gewinnt man Brandwein ohne Fusel, vom reinsten Geschmack;
2. wird bei der ersten Destillation der Meische, und in derselben Zeit, wo man sonst nur Lutter von 12 — 15 Gr. erhält, Spiritus von 80 Gr. Tralles gewonnen, wozu gewöhnlich drei Destillationen nöthig sind. Nachlauf erhält man gar nicht;
3. wird bedeutend an Brennmaterial gespart, und wenn ich annehme, daß zwei Destillationen wegfallen, so wird man höchstens die Hälfte gebrauchen. Hier in Berlin werden jährlich 14,000 Wispel Getreide auf Brandwein verarbeitet, im Durchschnitt erfordern 4 Wispel einen Haufen Holz, mithin sind 3500 Haufen hierzu nöthig. Beim Gebrauch der von mir erfundenen Brenngeräthe können täglich 1750 Haufen gespart werden, ein Werth von 52,500 Rthlr., den Haufen zu 30 Rthlr. gerechnet; so wie diese Ersparung in Hinsicht des ganzen Holzbedarfs für Berlin den dreißigsten Theil beträgt;
4. kann mit der ersten Destillation der Meische zugleich die Liqueurfabrikation verbunden werden, welches weiter keine Umstände macht, als daß man die Gewürze als Zimmt, Kümmel, Nelken, u. s. w. zu der Meische in den Meisch-Ewärmer wirft; der hiervon gewonnene Spiritus enthält nun das Aroma des in den Gewürzen ätherischen Oels, und liefert, wenn Wasser und Zucker hinzugesetzt werden, die feinsten Liqueure; auch erspart man hierbei zugleich  $\frac{1}{3}$  der Gewürze, weil nichts von dem gewürzhafsten Wesen in der Schlempe zurückbleibt;
5. braucht man nur den vierten Theil Wasser zum Abkühlen,
6. gewinnt man mehr Brandwein als mit allen andern üblichen Brenngeräthen; ich arbeite mit diesen neuen Brennapparaten bereits vier Wochen im Großen und habe in dieser Zeit für jeden Scheffel Getreide ein Quart Brandwein von 50 Gr. Z. mehr erhalten als sonst die größte Ausbeute betrug; berechnet man dieses auf die 14,000 Wispel Getreide, die hier zum Brandweimbrennen verwendet werden, so würde nach obiger Erfahrung der Mehrgewinn 336,000 Quart Brandwein betragen. Die Erfolge werden verschieden seyn, nachdem der Zufall einem und dem andern schlechtere oder bessere Brenngeräthe in die Hände liefert, der, welcher durch die Einwirkung der Luft am meisten verlohren hat, wird am meisten gewinnen. Die Anwendung dieser Geräthe findet sowohl bei der Getreide- als wie bei der Kartoffel-Brennerei statt;
7. ist in allen hiermit bereiteten Brandweinen durchaus kein Kupfer enthalten.

Auf vorgewannnen von mir erfundenen Brennapparat habe ich von Einem hohen Finanzministerium, mit Allerhöchster Genehmigung Seiner Majestät des Königs, ein Patent erhalten über das ausschließliche Recht, diese meine eigenthümliche Methode zehn Jahr hindurch, vom 21sten März 1817, an gerechnet, im Umfange der ganzen Monarchie auszuüben und Brenngeräthschaften nach dieser Methode fertigen zu lassen, so daß mein Verfahren, ohne meine Einwilligung, weder ganz noch theilweise von andern angewendet werden darf. Zeichnung und Beschreibung sind bei Einem hohen Finanzministerium niedergelegt worden.



Da also nach der Bestimmung eines hohen Finanzministers Niemand dieses von mir erfundene Brenngeräth ohne meine Einwilligung verfertigen und in Anwendung bringen darf, so ersuche ich jeden Jedem, der geneigt ist, sich dasselbe anzuschaffen, sich der nähern Bedingungen wegen (von außerhalb in postfreien Briefen) an mich zu wenden, da es zugleich mein Wunsch ist, durch diese Erfindung gemeinnützig zu werden. Wer die Wirkung sehen will, kann sich täglich, den Sonntag ausgenommen, des Vormittags von 10 — 12 Uhr, in meiner Brandweimbrenneret davon überzeugen.

Berlin, den 4ten März 1817.

J. H. E. Pförtner,  
neue Königsstraße No. 30.

Den 31sten Mai d. J. sollen in der Königl. Lautenburgschen Forst 720 Stück Kleinen Langholz, zu 50 — 60 Fuß lang, 14 — 18 Zoll Zapfstärke, welche zwar als Schrammholz angenommen sind, aber noch meist auf  $\frac{2}{3}$  bis  $\frac{1}{4}$  der Länge ganz gesund, und zu Bau- und Nutzholz brauchbar sind, längstens 200 Klafter gutes Kleinen Klobenholz, so auf der Ablage der stößbaren Branza liegen, dem Meistbietenden verkauft werden, und der Herr Oberforstmeister v. Pannwitz wird den Termin für Forst-Amtshause zu Ruda bei Gurzno abhalten.

Kauflustige werden eingeladen, sich mit gehöriger Zahlungs-Sicherheit versehen, am be meldeten Tage und Orte, um 9 Uhr Morgens einzufinden, die Kaufbedingungen zu vernehmen und ihre Offerten zu machen. Auf Erfordern wird der in Ruda bei Gurzno wohnende Oberförster Richter den Kauflustigen, auch vor dem Termin, das Bau- und Brennholz vorzeigen lassen. Wenn diese Bau- und Brennholz-Quantitäten keine Kauflustige finden, so wird der Herr Ober-Forstmeister in demselben Termin die Versteigerung dieser Hölzer bis nach Gollub und Culm an den Mindestfordernden licitiren.

Diarienwärdler, den 26sten April 1817.

### Königl. Preuß. Regierung.

Eine in Vorschlag genommene Quantität gestoßener Taback, bestehend in 3 Faß oder 400 Pfund, wird an die Meistbietenden gegen gleich baare Bezah lung öffentlich verkauft werden.

Die Licitation ist den 19ten d. M. als Montags des Vormittags um 10 Uhr auf dem hiesigen Amte festgesetzt. Die Güte des Tabacks kann vor dem Licitationstermin, auch am Tage des Angebots beurtheilt werden.

Bromberg, den 4ten Mai 1817.

Königl. Zoll- und Consumtions-Steuer-  
Amt.

W dniu 19. t. m. to jest w poniedziałek o godzinie 10. przed południem będzie na Komorze tutejszjey, nabrana przy defraudacyi tabaka iuż tuczona, w ilości 400 funtow plus licytando za gotowe pieniądze przedana. Zyczący sobie nabyć wspomnioną dopiero tabakę, może się o tey dobroci przed terminem, lub w dniu licytacyi przekonać.

Bydgoszcz, dnia 4. Maia 1817.

Królewska Komora celna i Konsum-  
cyina.

Ein in London gefertigter zweifelhafter ganz geschlossener Wagen, der mit allen Bequemlichkeiten versehen ist, soll im Wege des Meistgebots verkauft werden.

Der Termin hiezu ist auf Mittwoch den 4ten

Powoz na dwie osoby w Londynie zrobiony, zupełnie zamknięty, i w wszelkie wygody opatrzony, ma być drogą publiczney licytacyi sprzedany.

Termin do sprzedaży tój przeznaczony

Juni d. J. um 2 Uhr Nachmittag festgesetzt. Liebhaber belieben sich in dem gedachten Termin auf dem Hofe der hiesigen Zuckerfiederei einzufinden.

Der Wagen kann einige Tage vor dem bestimmten Termin besehen werden.

Bromberg, den 2ten Mai 1817.

K e s s l e r.

jest na srode, to jest na dzien 4. Cierweka r. b. o godzinie zgięty po południu. Ochotnicy kupia tego, stawia się w namienionym terminie mogą na podworzu cukietni tuteyszej.

Powoz ten obezany bydz może w kilka dni przed terminem wyznaczonym.

Bydgoszcz, dnia 5. Maia 1817.

K e s s l e r.

Da in dem diesjährigen Kalender der hiesige Trinitatis-Jahrmart auf den 5ten Juni c. angesetzt worden, solcher aber den 2ten Juni c. seinen Anfang nimmt und Acht Tage dauert, so wird solches zur Nachricht und Aehrung der die hiesigen Jahrmärkte Besuchenden hieburch bekannt gemacht.

Thorn, den 29sten April 1817.

### Der Polizey-Magistrat.

Da der hiesige Rektor, Herr Lieke, willens ist, Pensionaire anzunehmen, so machen wir solches hlermit bekannt, daß wenn Eltern ihre Kinder im Lesen, Schreiben, Rechnen, Mythologie, Historia, Geographie, Orthographie, im Französischen und Lateinischen, auch in der Musik als: Fortepiano, Flöte, Violine und Guitarre unterrichten lassen wollen; selbige in unserer Schule sie jederzeit unterbringen können.

Uebrigens können wir unsern Rektor mit Recht empfehlen, daß er sowohl auf gute Ordnung bedacht als auch bei dem Unterrichte der Jugend seinen besten Fleiß anwendet.

Mogilna, den 2ten Mai 1817.

### Der Magistrat.

Dem Vinzenz von Koszutski, Erbherren auf Lutkowo im Kongrowitischen Kreise, ist am 25sten April d. J. in Snesen in der Dohmstraße, ein fünf-Monath altes Hengstfohlen, von hellbrauner Farbe, mit einem runden Stern, und Bläse, einem Biß an der Ferse, weißem Hinterfüße, von polnischer Race verlohren gegangen. Dem ehelichen Kinder, welcher sich bei dem Eigenthümer meldet, wird eine angemessene Belohnung und Rückerstattung der gebahren Kosten zugesichert.

Urodz. Vincentemu Koszutskiemu dziedzicowi wsi Lukowo w Powiecie Wągrowieckim, dnia 25. Kwietnia r. b. w ulicy Tomskięy w Gnieźnie, zrebie 5 miesięcy stare, ogier jasno-gniady, gwiadę na czole okrągłą i strzałkę białą na nozdrach, nogę rawniącą pod petline białą, rasy polskięy, zginął.

Pocziwemu znalazcy, który się u właściciela zgłosić sechoe, przywolta nagrodę i powrocień wszelkich kosztów zapewnia się.

Am 25sten April c. sind zwei gestohlene Pferde im Busche zu Plaszk bei Kruświtz, dem Diebe abgenommen worden: ein schwarzbrauner Wallach, 12 Jahr alt, auf beiden Augen blind, und ein schwarzbrauner Wallach, 7 Jahr alt, beide von mittlerer Größe.

Der Eigenthümer dieser Pferde hat sich ge-

W dniu 22. Kwietnia r. b. odebrano Złodzieiowi parę koni w krzakach przy wsi Piaski pod Kruświcę. Skarogniedego Walaacha 12 lat starego na obydwa oczy slepego i skarogniedego Walaacha 7 lat starego, obydwa warostu sredniego.

Właściciela tych koni wzywamy, aby

Hier legitimit, hier beim Friedensgerichte bis zum 2ten Juni d. J. zu melden, um mit Erstattung der Kosten solche abzunehmen; widrigenfalls diese Pferde in Strzelno öffentlich am gedachten Tage den 2ten Juni o. Nachmittags um 2 Uhe, verkauft werden.

Strzelno, den 28ten April 1817.

Königl. Preuß. Friedensgericht.

Es wird hiermit öffentlich bekannt gemacht, daß das Gut Chomontowo im Bromberger Kreise, zwischen den Städten Jutn, Labiszyn und Szubin gelegen, mit allen Regalien, gutem Boden, ansehnlichen Wiesen, Wäldern, Landsee und einer Windmühle, aus freier Hand verkauft werden soll. Kauflustige belieben sich auf dem Gute Chomontowo zu melden.

Der Bürger Johann Fengler zu Czerniejew, begehrt die Abicht, eine Windmühle auf herrschaftlichem Grunde zu erbauen. Obgleich von Seiten des Orts-Magistrats gegen dessen Gesuch nichts einzuwenden gewesen, so könnte es dennoch der Fall seyn, daß Jemand ein Widerspruchsrecht anzubringen hätte. Ich fordere demnach in Befolge der Vorschrift des allgemeinen Landrechts Th. II. Tit. XV. §. 236. alle diejenigen Individuen auf, welche ein Widerspruchsrecht zu haben vermeinen, sich binnen 2 Monate a dato ab, im hiesigen Landrätthlichen Amte einzufinden, und ihr etwaiges Widerspruchsrecht gehörig begründet ad protocolum zu geben. Nach Ablauf dieser Frist wird auf einen etwa nachträglich anzubringenden Antrag nicht mehr reflektirt werden.

Gnesen, den 27ten April 1817.

Königlich Preussischer Landrath Gnesener Kreises.

Nocher und weißer spanischer großer Kleefamen von vorzüglicher Güte ist zu billigen Preisen zu haben beim Kaufmann E. Schirach in Bromberg.

naydaléy do dnia 2. Czerwca r. b. opatrzysay się legitymacya dostateczną dla odebrania onych tu w Sądzie Pokoju się zgłosił, inaczej takowe konie w dniu rzeczonym 2. Czerwca r. b. w Strzelnie po obiedzie o godzinie drugiey publicznie sprzedane zostaną.

Strzelno, dnia 28. Kwietnia 1817.

Królewsko-Pruski Sąd Pokoju.

Podaje się do publiczney wiadomości, iż jest do przedania z wolney ręki wies Chomontowo w powiecie i departamencie Bydgoskim, między miasteczkami o milę drogi w srodku, Zninem, Labiszynem, Szubinem, ze wszystkimi regaliami, z frontami dobrami, z łakami znacznemi, pastwiskami, lasami, izeziorem i wiatrakami; życzący sobie kupić, niechaj się tu uda na miejsce do wsi Chomontawa.

Obywatel miasta Czernieciawa Jan Fengler ma zamiar wybudować wiatrak na dominialnym gruncie. Lubo z strony miejscowego Magistratu przeciw wnioskowi tego nie się uczyniło do sarzuocenia, przecież zdarzyć się może, iż ktoś prawne przeciw temu znalazłby przyczyny. W skutek więc przepisu powszechnego prawa kralowego Część II. Tyt. XV. §. 236. wyzywam ninieyszém tych wszystkich, którzy przeciwko temu prawno sądzą mieć przyczyny, aby w przeciągu dwóch miesięcy od daty ninieyszey, w Biórze tuteyszego Urzędu Radco-Ziemianskiego zgłosili, się i takowe dostatecznie udowodnione, do wywodu słownego podali. Po upłynieniu tego czasu żaden wniosek tego rodzaju przyięty już nie będzie.

Gnesno, dnia 27. Kwietnia 1817.

Królewsko-Pruski Radzca Ziemianski Powiatu Gnieźnieńskiego.

Czerwone i białe Nasienia wielkiey hiszpańskiej koniozyny w nayprzednieyszych gatunkach, są za tanie ceny do nabycia u kupca K. Schirach w Bydgoszczy.

Auf der Ablage Uboga an der Brahe, nahe bei Mittel, sind alte und neue Bauhölzer in kleinen und großen Parthien zu verkaufen, zu deren öffentlichem Verkauf an den Meistbietenden wir den 16ten Mai a. c. in Uboga einen Termin bestimmen, wo auch die Hölzer täglich zu sehen sind. Frühere Unterhandlungen und Käufe darüber sind auch mit unserm Bevollmächtigten Hrn. J. G. Joppe in Preuß. Friedland abzuschließen.

Ph. Behm et Nahn in Stettin.

Das Erbpachts-Vorwerk Komratowo, im Königl. Domainenamte Jahn belegen, bestehend in 430 Morgen 115 Ruthen Magd. Maas, welches von dem jetzigen Besitzer für einen Preis von zweytausend drei und vier tausend Thaler angekauft worden, soll mit völlig regulirtem Hypothekenwesen, und bestellter Winter- und Sommersaat, an qualifizierte Käufer, in Terminis

„den 14ten Mai und 12ten Juni d. J.“

in Bromberg, im Morlschen Gasthose, durch eine freiwillige Subhastation öffentlich verkauft werden. Die Kaufbedingungen sind bei dem jetzigen Erbpächter, Amtmann Kords zu Neleszewice, täglich nachzusehen, so wie auch selbige im Termin vorgelegt werden. Das Vorwerk selbst, welches ganz nahe bei der Stadt Gonsawa belegen, kann zu jeder Stunde an Ort und Stelle besesehen werden.

K o r d s.

Mehrere, im Wege der Exekution abgepfändete Sachen, als: Kattune, Umschläge, Tücher, Westen, Bettdecken von verschiedener Gattung u. s. w. sollen in termino den 19ten Mai, früh um neun Uhr vor dem Gerichts-Affessor Herrn Hentschel, in dem Lokale des Friedens-Gerichts, Postener Vorstadt No. 101. öffentlich, gegen gleich baare Bezahlung in Courant, an den Meistbietenden verkauft werden, welches dem Publico bekannt gemacht wird.

Bromberg, den 25ten April 1817.

Königl. Preussisches Friedens-Gericht.